

Nota van beantwoording zienswijzen ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en Omgevingseffectrapport (OER)

BIJLAGE 6
(GEANONIMISEERD)

Afdeling Stedelijke Ontwikkeling

Gemeente Zoetermeer

Augustus 2025

1. Inleiding

Op 17 maart 2025 heeft de gemeenteraad ermee ingestemd dat het college de ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en het Omgevingseffectrapport ter inzage legt, gedurende 6 weken van 4 april t/m 15 mei 2025. Gedurende deze termijn kon eenieder zienswijzen indienen op de ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en het Omgevingseffectrapport.

Hiervan is op de gebruikelijke wijze kennisgegeven door een publicatie in het Gemeenteblad en een verwijzing in het Streekblad. Daarnaast is er op de gemeentelijke website aandacht gegeven aan de publicatie en de bijbehorende stukken.

Verder zijn gedurende de zienswijzeperiode op diverse social mediakanalen berichten en een video gepost om publiciteit te geven aan de ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en het Omgevingseffectrapport RSZ en inwoners, organisaties en andere belanghebbenden op te roepen een reactie te geven op de stukken.

Ook heeft als aftrap van de zienswijzeperiode een speciale bijeenkomst plaatsgevonden in het Stadstheater, waarin specifiek aandacht is besteed aan de ter inzagelegging.

De Ruimtelijke Strategie Zoetermeer is het resultaat van de input uit de brede participatie en consulatie met inwoners, organisaties, overheden en externe experts die afgelopen periode heeft plaatsgevonden. In die periode is op diverse momenten overleg geweest met inwoners, organisaties, overheden en experts over de gewenste ontwikkeling van Zoetermeer.

Tijdens de zienswijzetermijn zijn 20 zienswijzen ingediend. De gemeente spreekt haar dank en waardering uit naar de inwoners, organisaties en overheden die gedurende de zienswijzeperiode een reactie hebben ingediend op de ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en het Omgevingseffectrapport.

Een deel van de zienswijzen heeft geleid tot aanscherping of aanvulling van de Ruimtelijke Strategie en het Omgevingseffectrapport, of vormen aandachtspunten voor de verdere uitwerking van de Ruimtelijke Strategie of zijn vooral een bevestiging en ondersteuning ervan.

Sommige zienswijzen richten zich op onderwerpen die bij de verdere uitwerking van de Ruimtelijke Strategie aan de orde zullen komen. Deze zienswijzen hebben niet geleid tot een inhoudelijke aanpassing. Maar waar dat aan de orde is gaat de gemeente graag het gesprek aan met de indieners van de zienswijzen en met andere partners van de stad, om gezamenlijk uitvoering te geven aan de Ruimtelijke Strategie.

De gemeente Zoetermeer is ook dankbaar voor alle bijdragen die zij in de afgelopen periode vanuit de samenleving heeft ontvangen. En voor de betrokkenheid van vele partners in de stad en de gesprekken die met hen zijn gevoerd bij de totstandkoming van de Ruimtelijke Strategie. Deze hebben mede vormgegeven aan de Ruimtelijke Strategie zoals die nu voorligt.

Hieronder worden de ingediende zienswijzen op volgorde van binnenkomst samengevat en van een antwoord voorzien. Als de zienswijze aanleiding is geweest tot aanpassing van de stukken dan is dat bij het antwoord vermeld. In verband met de privacywetgeving zijn de ingediende zienswijzen van personen geanonimiseerd.

Het college van B&W heeft kennisgenomen van alle zienswijzen en deze beantwoordt. De beantwoording van de zienswijzen is betrokken bij de besluitvorming over de vaststelling van de Ruimtelijke Strategie en het Omgevingseffectrapport.

2. Samenvatting en beantwoording zienswijzen ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer en Omgevingseffectrapport RSZ

	INHOUD ZIENSWIJZE	BEANTWOORDING
Zienswijze 1		
1.1	Indiener mist verbinding IN de stad. Indiener is van mening dat het OV in Zoetermeer op dit moment alleen gericht is op de stad verlaten en vraagt waar de verbinding TUSSEN de wijken is. Indiener geeft aan dat Zoetermeer vooral ingericht is om zo snel mogelijk te verlaten, of binnen te komen, maar dat je zonder fiets of auto nergens komt.	De Ruimtelijke Strategie Zoetermeer (RSZ) zet nadrukkelijk in op het verbeteren van verbindingen tussen de wijken in Zoetermeer. Hiervoor wordt een netwerk van gezonde routes geïntroduceerd. Dat netwerk bestaat uit gezonde, aantrekkelijke en sociaal veilige routes voor actief verkeer (wandelen en fietsen). Dit netwerk betekent een doorontwikkeling van en een aanvulling op de bestaande verbindingen in de stad. Wat de bestaande situatie betreft kan worden opgemerkt dat de randstadrail bijna alle wijkcentra aandoet en verbindt, dit is een uniek systeem. Bovendien is er een ontsluitend systeem van buslijnen aanwezig. Hoogwaardige openbaar vervoerverbindingen (HOV) zoals de Randstadrail, R-netbussen en de trein zijn daarnaast goede voorzieningen voor bovenlokale verplaatsingen en zijn daarmee een alternatief voor autoverkeer.
Zienswijze 2		
2.1	Indiener geeft de volgende aandachtspunten mee: - Laat geen natuur verloren gaan (indiener geeft aan dat dit in de RSZ 2040 wel achteruit gaat), want dat gaat ook ten koste van koelte en opvang van water. - Beeld van Entree straks is niet reëel, want het autoverkeer daar verdwijnt niet en zorgt voor grote files tijdens de spits met lagere snelheden. - Breng de auto's bij de Entree en Europaweg onder de grond en zorg voor natuur of bebouwing daarboven. Ook beter voor luchtkwaliteit. - Zorg voor meer fietsverbindingen tussen de wijken zelf.	In de RSZ zijn zogenoemde Groene Wiggen opgenomen om te garanderen dat koelte van het buitengebied door grotere groen- en waterstructuren de stad in kan komen. Hiernaast is het uitgangspunt dat het groen 'meegroeit'; bij elk leefmilieu is aangegeven op welke wijze groen, water en natuur onderdeel uitmaakt van de leefomgeving. Doorstromingsberekeningen in de verkeerseffectenrapportage Entree en de MER effectenrapportage Verkeer geven aan dat doorstroming in voldoende mate is gewaarborgd voor het autoverkeer. In de visie Entreegebied 2017 en het Masterplan 2019 is door de gemeenteraad al een keuze gemaakt om de Afrikaweg als stadsstraat aan te leggen. Naar aanleiding van het coalitieakkoord 2022-2026 heeft het college nog een keer een onafhankelijk haalbaarheidsonderzoek laten uitvoeren of een landtunnel over de Afrikaweg mogelijk is. Alles overwegend heeft het college in 2023 besloten om geen verdere stappen te ondernemen met betrekking tot de overkapping. Hoewel een aantrekkelijk perspectief kan worden geboden, was het college van mening dat de geraamde kosten niet opwegen tegen de voordelen van de komst van de overkapping. Door het toevoegen van twee oversteken over de Afrikaweg worden ten opzichte van de huidige vier tunnels (Stationsplein,

		Boerhaavepad, Abdissenpad, Voorweg) de naastliggende wijken extra ontsloten.	
Zienswijze 3			
3.1	<i>Verouderde wijken</i> Indiener herkent dat de wijk Driemanspolder verouderd en toe is aan grootschalig onderhoud. Indiener vraagt welke rolt de gemeente inneemt in het verbeteren van de openbare ruimte? Indiener stelt dat de constatering dat er ambitie is om bestaande wijken aantrekkelijker te maken vaag is als geen beeld wordt geschetst van de inzet en bijdrage van de gemeente op dit punt. Indiener stelt dat op het gebied van de openbare ruimte de gemeente aan zet is.	In de RSZ wordt naast de groei van de stad ook het belang van de bestaande stad, de bestaande wijken en buurten, benadrukt. Veel van de opgaven moeten ook een plek krijgen in de wijk, waarbij ingezet wordt op het slim combineren van verschillende opgaven. In de visie Zoetermeer 2040 zijn al enkele wijken benoemd waar urgentie gevoeld wordt om mee aan de slag te gaan: de wijken van de toekomst Meerzicht, Buytenwegh en Seghwaert. In overige gebieden (waaronder Driemanspolder) worden zoveel als mogelijk kansen gekoppeld aan nieuwe investeringsmomenten die zich voordoen: dit kan grootschalig beheer- en onderhoud zijn, (kleinschalige) nieuwbouwinitiatieven of renovatieplannen van bijvoorbeeld woningcorporaties. De gemeente is daarin een belangrijke stakeholder. Echter, de RSZ biedt ook de ruimte en roept op om buurtinitiatieven te stimuleren en eigenaarschap te vergroten. Verdere concretisering hoe de verschillende opgaven en verbetering van de openbare ruimte er concreet uit komen te zien, wordt niet in de RSZ bepaald, maar is een verdere uitwerking in gebiedsprogramma's en plannen en projecten.	
3.2	Indiener geeft aan geen beeld van de inzet van de gemeente te hebben voor het aardgasvrij maken van de laagbouwoningen van hun wijk, en aandacht voor energie-opslag (buurtbatterijen), onderzoek naar kleinschalige WKO -oplossingen of afspraken over all-electric oplossingen nog steeds ontbreken. Indiener wijst op het risico dat op weg naar 2040-2050 kansen worden gemist. Indiener verwijst naar de kaart op pagina 75 van de RSZ waar wél is opgenomen dat de Clauslaan een zoekgebied is voor een ondergrondse warmteleiding door de stad. Indiener nodigt de gemeente uit actief de handschoen op te pakken en samen met de wijk naar oplossingen te zoeken die haalbaar en betaalbaar zijn.	De RSZ maakt de strategische keuze om als gemeente regie te pakken op collectieve systemen in de (hoog)stedelijk gebieden en de laagbouw (suburbane) woongebieden in te zetten op individuele oplossingen en buurtinitiatieven te ondersteunen. Het is daarbij inderdaad de bedoeling na vaststelling van de RSZ om hiermee aan de slag te gaan. Daarover treedt de gemeente graag in overleg met de partners in de stad. De afbeeldingen op de pagina's 75 en 77 zijn mede gebaseerd op de Transitievisie Warmte van de gemeente. Die maakt onderscheid tussen gebieden waar collectieve warmteoplossingen mogelijk zijn (centrumbuurtten met relatief veel hoogbouw) en de overige gebieden met overwegend laagbouw waar individuele oplossingen het meest kansrijk zijn. In deze laatste gebieden bevinden zich ook buurten met verspreide hoogbouw waar ook kleinschalige collectieve warmteoplossingen mogelijk zijn. In de kaarten op pagina 75 en 77 is een omissie opgetreden. Het studiegebied van een ondergronds warmtenet wekt de indruk dat dit tracé in studie is, dat is op dit moment niet zo. De stippellijn op kaart en bijbehorende legenda zijn komen te vervallen. Dit zal worden aangepast.	

		Overigens liggen in de collectieve gebieden ook grondgebonden woningen. Grondgebonden woningen gaan conform de Transitievisie warmte naar een individuele oplossing. Daarnaast zijn naar aanleiding van deze zienswijze enkele tekstuele aanpassingen en aanvullingen gedaan in de RSZ. Deze zijn weergegeven in de Nota van Wijzigingen.
3.3	<i>Stedelijk woonmilieu</i> Indiener is het oneens met de typering “stedelijk” van de laagbouw van de wijk Driemanspolder in de ontwerp-RSZ. Indiener wijst op een aantal onduidelijke conclusies en inconsequenties in de RSZ die niet passen bij de werkelijkheid van de wijk: een suburbaan woonmilieu.	De RSZ introduceert de typering in leefmilieus om nader invulling te geven op welke wijze de verschillende opgave en generieke strategische keuzes een doorwerking hebben in verschillende gebieden in de stad. De leefmilieus onderscheiden zich in typologie, ligging in de stad, de nabijheid van (stedelijke) voorzieningen, mobiliteitskansen, mate van functiemenging (o.a. werk) e.d. De gekozen indeling schetst een beeld naar de verdere toekomst (en vormt geen typering van uitsluitend de huidige situatie). Door de centrale ligging in de stad, de nabijheid van de hoogstedelijke milieus ten oosten (Entree) en noorden (Binnenstad) en de aanwezigheid en nabijheid van (stedelijke) voorzieningen en strategisch gelegen tussen verschillende OV-stations worden voor de wijk Driemanspolder kansen gezien om anders om te gaan met de opgaven die spelen op stadsniveau. De centrale ligging en bereikbaarheid maakt dat het gebied kansrijk is voor een hogere mate van menging dan de suburbane wijken aan de rand van de stad. De menging van wonen, werken en voorzieningen en goede verbindingen naar de hoogstedelijk leefmilieu (met de daar aanwezige functies) vraagt ook om het stimuleren van andere vormen van mobiliteit: wandelen, fietsen en openbaar vervoer is dichtbij. Dit alles vraagt een geleidelijke transitie en lange termijn visie naar een meer stedelijk gebied. Binnen het stedelijk leefmilieu ligt ook een aantal laagbouwbuurten. Het is niet de bedoeling om deze buurten om te vormen naar hoogbouwgebieden. Het dichtbijgelegen Vernedepark biedt daarbij ruimte voor stedelijke sportvoorzieningen, passend binnen het leefmilieu Groen. Voorbij 2040 ziet Zoetermeer dat niet alle opgave opgelost en alle wijken vernieuwd zijn. Daarvoor wordt bijvoorbeeld ook het wijkcentrum Vijverhoek in Driemanspolder aangehaald. Op basis van wijkanalyse moet bekeken worden wat noodzakelijk en kansrijk is voor vernieuwing en de mate van verdichting. Ten aanzien van de inconsequentie rondom het ziekenhuis geldt dat het gebied, ten noorden van de hoogstedelijke concentratie en op grotere afstand van verschillend openbaar vervoer minder geschikt maakt als stedelijk leefmilieu, zoals bedoeld in de RSZ. De feitelijke situatie met de aanwezigheid van een stedelijke voorziening is daarbij een bestaand gegeven. Indien zich kansen voordoen voor andere ruimtevragers wordt bekeken wat passend is.
3.4	Indiener merkt op dat de RSZ in stedelijk gebied 30 km per uur als maximumsnelheid wordt voorgesteld, maar voor de Paltelaan/Van Stolberglaan dit niet als voorstel is opgenomen.	In de RSZ wordt gesproken over een stapsgewijze invoering onder voorwaarden van maximumsnelheid van 30km/u op gebiedsontsluitingswegen in de wijken en een maximumsnelheid van 50km/u op de hoofdwegen. De specifieke uitwerking op straatniveau zal nog moeten worden gemaakt.

		Overigens is bij instemming van het Omgevingsprogramma Vernedepark en Paltelaan door de raad specifiek Paltelaan-oost (rotonde tot spoorwegovergang) als deelgebied toegevoegd om aandacht te vragen voor nader verkeersonderzoek. Dit onderzoek hangt nauw samen met het in ontwikkeling zijnde (stadsbrede) verkeersveiligheidsbeleid.
3.5	Indiener is van mening dat er geen enkele aanleiding is autobezit in de wijk Driemanspolder te ontmoedigen, wel om overloop van parkeerdruk uit de Entree te voorkomen, mocht de Entree gerealiseerd worden. Indiener geeft aan dat de haltes van lijn 3 (Delftsewallen en Dorp) van waarde zijn voor de huidige bewoners en de leerlingen van de school voor VO aan de Clauslaan, in de gebiedsvisie voor Vernedepark en Paltelaan gestreefd wordt naar verdichting in de omgeving van deze haltes, maar aan de zijde van Driemanspolder is daar geen ruimte voor.	Voor de leefbaarheid en bereikbaarheid van Zoetermeer in de toekomst is het noodzakelijk dat in verhouding meer mensen gaan fietsen, lopen en van het openbaar vervoer gebruik maken. Daarom is de mobiliteitstransitie als opgave genoemd. De gemeente Zoetermeer hecht waarde aan alle haltes van lijn 3, ook Delftsewallen en Dorp.
3.6	<i>Cultuurhistorie</i> Indiener verwijst naar de kaart bij het thema cultuurhistorie waarop bebouwing is aangegeven die als waardevol wordt beschouwd en vindt het onduidelijk waarom de overige laagbouwoningen deze kwalificatie niet krijgen, waaronder de zogenoemde BOB-woningen.	De RSZ heeft hierin het Post-45-onderzoek gevolgd dat tot een beperkt aantal objecten en structuren is gekomen om aan te merken als waardevol. Dit wil overigens niet zeggen dat andere woningen niet waardevol kunnen zijn. Indien nodig en gewenst, kunnen in de toekomst altijd nog meer waardevolle objecten toegevoegd worden. De afweging daarover wordt niet binnen de RSZ gevoerd, maar binnen het erfgoedbeleid. De RSZ kan indien nodig t.z.t. daarop geactualiseerd worden.
3.7	Indiener verzoekt de gemeente af te zien van het verkwanselen van het waardevolle historisch lint door een fietspad aan te leggen, zoals beoogd in het gebiedsprogramma Vernedepark-Paltelaan en opgenomen op de kaart op p. 71 van de RSZ.	Binnen het omgevingsprogramma Vernedepark-Paltelaan wordt inderdaad ingezet op het versterken en verbinden van het groen en water. Daarbij biedt het mogelijkheden voor recreatie door de fiets- en wandelroutes te verbeteren en aan het groen te koppelen. Even een ommetje maken wordt makkelijker. Dit is in lijn met de strategische keuze van de RSZ om het groen meer gebruikswaarde te geven en 'groen om de hoek' te benutten. Daarnaast wordt deze lange lijn als schakel en als kans gezien om op lange termijn te werken aan gezonde routes en vanuit mobiliteit om aan te sluiten op een gewenste aansluiting op de ontbrekende verbinding over de A12. Vanuit de RSZ worden met respect voor de historisch groene lijn kansen gezien om dit gebied beter te benutten. Het versterken en activeren van het historische lint geeft het juist meer waarde voor de stad. Hoe dit uiteindelijk exact invulling krijgt, volgt in de verdere uitwerking van het betreffende omgevingsprogramma.
3.8	Indiener stelt voor dat de raad zich richt op de onderwerpen waar hij zelf zeggenschap over heeft: versterk de culturele voorzieningen, waarborg voldoende sportvoorzieningen, wees zuinig op werklocaties en richt de stad in op "alles binnen 15 minuten bereikbaar" per fiets of lopend, zodat nieuwe inwoners van buiten	De gemeente neemt kennis van het voorstel van indiener. Nabijheid van voorzieningen is een belangrijk onderdeel van de RSZ. Niet alleen nieuwe inwoners, maar ook huidige bewoners en bezoekers worden op die manier gestimuleerd vaker te lopen en te fietsen. Daarnaast legt de RSZ de nadruk op een evenwichtige groei, in lijn met wat de indiener stelt. Daarbij wordt naast woningbouw met de RSZ ook ingezet op groei van voorzieningen (waaronder

	Zoetermeer verleid worden hun vrije tijd in Zoetermeer door te brengen, waardoor de behoefte aan automobilititeit beperkt wordt. Indiener is van mening dat de uitspraken op p. 74 (RSZ) dubbel blijven en niet getuigen van visie op de rol van de gemeente ten opzichte van de voorzieningen.	sociaalmaatschappelijk, sport en onderwijs) en ruimte voor werk.
3.9	Indiener maakt zich zorgen over de toename van de automobilititeit, die uit alle verkeersmodellen blijkt, omdat hierdoor ook een aanzienlijke verslechtering van de luchtkwaliteit optreedt.	Bij verdere groei van de stad groeit ook de mobiliteitsbehoefte. Met de RSZ wordt dit ook gesignaleerd en ingezet op minder autoafhankelijkheid. Een beperking van toename aan automobilititeit is alleen mogelijk als de alternatieven goed en op orde zijn (sociaal) veilig, betrouwbaar, comfortabel). Zodoende wordt met de RSZ sterk ingezet op lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit. Als onderdeel van het Omgevingseffectrapport is voor het Voorkeursalternatief (de RSZ) een analyse gemaakt van de luchtkwaliteitssituatie. De beoordeling van dit aspect leidt in z'n totaliteit tot een licht positieve score (0/+). Stadsbreed en rondom de bedrijventerreinen is een positief effect aanwezig. Wel kan de toename van concentraties door ontwikkelingen op lokaal niveau mogelijk tot een licht negatief effect leiden. Uit het Omgevingseffectrapport dat voor de RSZ is opgesteld blijkt ook dat het zinvol is om (geleidelijk) te werken aan snelheidsverlaging omdat dit gunstige effecten heeft op de gezondheid in de stad.
3.10	Indiener geeft aan dat het OER een aantal kritische noten kraakt, waar in de ontwerpvisie van de RSZ geen antwoord op wordt gegeven. Indiener mist de integrale visie en bijbehorende strategie, gericht op uitvoerbare ambities voor ruimtelijke ontwikkeling. Indiener geeft als voorbeeld dat de uitwerking van het gebiedsprogramma Entree niet klopt als uitwerking van de RSZ (p. 6 OER). Indiener vraagt wat dan de waarde van de RSZ nog is voor toekomstige ontwikkeling?	Op basis van de effectbeoordeling zijn in het OER positieve en negatieve effecten geduid. Niet alle negatieve effecten kunnen in deze fase volwaardig voorkomen worden, noch kunnen alle kansen op positieve effecten nu al volledig ingeboet worden. Om grip te krijgen op die onzekerheid en als belangrijke basis voor het belang van de fysieke leefomgeving zijn in het OER per thema aanbevelingen opgesteld. Deze functioneren als agenda voor het vervolg en zullen voor een belangrijk deel nader uitgewerkt worden in omgevingsprogramma's en concrete gebiedsontwikkelingen die volgen op de RSZ. Daarbij zal ook steeds weer een afweging gemaakt (moeten) worden tussen enerzijds het milieubelang en effect en anderzijds het belang om bijvoorbeeld de sociaaleconomische kracht van de stad te versterken zodat de Zoetermeerse samenleving meer in balans komt en het kunnen keren van de 'Zoetermeerse mechanismen'. De gemeente is van mening dat de RSZ tezamen met de Visie Zoetermeer 2040 juist de integrale visie en strategie vormen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. Volgend op de RSZ wordt een Uitvoeringsagenda opgesteld. Deze uitvoeringsagenda zal beschrijven wat er nodig is om de ambities uit de RSZ succesvol uit te voeren. Zoetermeer kiest ervoor de verdere groei van de stad binnen de centrale stadsdelen te accommoderen. Dit biedt de stad nieuwe toekomstvast leefmilieus die het bestaande voorzieningenaanbod versterken en de gewaardeerde kwaliteit van de parken en landschappen in stand houdt en verbetert. Het

		gebiedsprogramma Entree is parallel opgesteld aan de RSZ en is een voorbeeld uitwerking van de visie. De '7 Zoetermeerse principes voor vernieuwing van de New Town' uit RSZ vormen onderliggende waarden voor (de uitwerking van) het gebiedsprogramma Entree. Daarnaast wordt met de Entree invulling gegeven aan een aantal strategische keuzen binnen de RSZ. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan het toevoegen en concentreren van verstedelijking in een hoogstedelijk leefmilieu, functiemenging en verdichting rondom OV-knooppunten, meervoudig ruimtegebruik, het realiseren van een stadsstraat en transitie in mobiliteit, een evenwichtige groei van wonen, werken en voorzieningen en het verbinden van de groene kraag rondom de Entree met omliggende groengebieden. Daarnaast zijn in de ontwikkelvisie Entree toetsingscriteria opgenomen om het gebied klimaatadaptief te ontwikkelen. Indiener refereert in haar reactie op een passage op pagina 6 van het OER. In het OER RSZ (o.a. in de voetnoot) wordt de relatie tussen OER RSZ en Entree verduidelijkt.
3.11	Indiener merkt op dat uit de groei van het fietsverkeer die met de RSZ wordt beoogd, afgeleid kan worden dat er meer voorzieningen, zoals fietsenstallingen, gerealiseerd moeten worden, een optie is daarbij om de fietsenstalling aan de Markt weer terug te laten komen.	Goede stallingen voor fietsen zijn belangrijk voor het faciliteren van het fietsverkeer en staan daarom ook genoemd in de strategie rondom ov-haltes en winkelcentra. De beslissing om geen openbare fietsenstalling op de Markt aan te leggen is onderdeel geweest van het raadsdebat over Markt 10. De RSZ is echter een visie voor de lange termijn, wanneer een mogelijkheid zich presenteert om toch een fietsenstalling in de buurt van de markt aan te leggen, zal dat zeker in lijn zijn met de visie uit de ruimtelijke strategie en mobiliteitsstrategie binnenstad onderzocht worden.
3.12	Indiener concludeert dat de RSZ verrassend weinig ambitie laat zien, vooral beschrijft wat er nu is en daar min of meer op voortbouwt en abstract blijft ten opzichte van de grote opgaven voor de komende jaren.	In de visie Zoetermeer 2040 zijn reeds stevige ambities en opgaven opgenomen om de stad meer in balans te krijgen en onderliggende mechanismen die de stad onder druk hebben gezet te keren in een opwaartse beweging. De RSZ is een doorvertaling van de ambities en opgaven uit Visie Zoetermeer 2040 en heeft deze geconcretiseerd in een 10-tal strategische keuzen met bijbehorende maatregelen voor de fysieke leefomgeving. De strategische keuzes zijn gekoppeld aan gebieden en plekken in de stad. In enkele gevallen generiek en in enkele gevallen zeer concreet, zoals beschreven in aan de hand van verschillende leefmilieus: hoogstedelijk, stedelijk, wijkcentrum, suburbaan, historisch, werk en groen. Daarbij kiezen bijvoorbeeld specifiek voor het concentreren van de stedelijkheid. De RSZ probeert daar op logische wijze aan te sluiten bij lopende projecten en opgaven en focus aan te brengen op welke gebieden urgent zijn. Een deel van de ambities zal ook nader invulling krijgen in omgevingsprogramma's en projecten.
3.13	Indiener stelt voor dat investeringen in de openbare ruimte in de oudste wijken van Zoetermeer, zoals Driemanspolder,	De RSZ maakt duidelijk dat de woonaantrekkelijkheid van bestaande wijken onder druk staat en dat vernieuwing kan bijdragen aan de sociaaleconomische balans. Binnen Zoetermeer 2040 zijn de wijken Meerzicht, Buytenwegh en Seghwaert al als

	inzichtelijk worden gemaakt (groot onderhoud en vernieuwing).	aandachtswijken benoemd die prioriteit krijgen. Een omgevingsvisie is niet het product waarin de investeringen in de openbare ruimte concreet worden gemaakt. Volgend op de RSZ maakt de uitvoeringsagenda wel inzichtelijk op welke wijze en in welke gebieden prioriteit gegeven moet gaan worden. Inzicht in de wijze waarop dit gefinancierd moet worden is daar ook onderdeel van.
3.14	Indiener stelt voor dat over het voorzieningenniveau in de wijken met de wijkbewoners gesproken wordt om inzichtelijk te maken waar behoefte aan is (betreft zowel openbare ruimte als ruimte voor maatschappelijke en commerciële voorzieningen).	De RSZ bepaalt de ambities en strategische keuzes op stadsniveau. De uitwerking daarvan op wijkniveau wordt vanzelfsprekend met stakeholders en inwoners afgestemd. Zie hiervoor het voorbeeld van het gebiedsprogramma Meerzicht en de wijkverkenning van Buytenwegh waar nadrukkelijk met wijkbewoners de behoefte is geïnventariseerd.
3.15	Indiener stelt voor dat over de planvorming voor het gasloos maken van woningen pro-actief door de gemeente contact wordt opgenomen met betrokken bewonersorganisaties en buurtinitiatieven zoals van indiener.	De RSZ beschrijft de strategische keuzes op stadsniveau en is niet het document waarin de concrete acties op korte termijn, per buurt, worden voorgesteld. De verdere concretisering vindt plaats binnen gebiedsprogramma's en/of thematische programma's (zoals Energietransitie). Verder bereidt de gemeente momenteel een actualisatie van de Transitievisie Warmte voor. Daarin zal de gemeente voor de komende tien jaar activiteiten opnemen om buurten te faciliteren in de route naar een aardgasvrije warmteoplossing. De gemeente zal later dit jaar bekendmaken hoe u hierover kunt meedenken. Daarbij hebben wij speciale aandacht voor de betrokken bewonersorganisaties en buurtinitiatieven zoals ook verbonden aan het Energiernetwerk Zoetermeer.
3.16	Indiener verzoekt de raad het volgende aan te passen in de RSZ: 1. De wijk Driemanspolder te kenmerken als suburbaan in plaats van stedelijk woonmilieu (typering woonmilieus p. 43); 2. Bij de inrichting van de stad klimaatbestendigheid (voorkomen van hittestress en wateroverlast onder meer door vergroening), biodiversiteit (waaronder natuurwaarden), cultuurhistorie en circulariteit voorrang te geven boven woningaantallen, mede met het oog op het beperken van de (auto)mobiliteit.	Zie ook antwoord 3.3 en andere voorgaande antwoorden. 1. De ligging van de wijk Driemanspolder – centraal in de stad, dichtbij voorzieningen en OV biedt voor deze wijk andere oplossingsmogelijkheden ten aanzien van toekomstig programma en/of mobiliteitsoplossingen. Zodoende wordt geen reden gezien om het leefmilieu hierop aan te passen. Binnen het stedelijk leefmilieu ligt ook een aantal laagbouwbuurten. Het is niet de bedoeling om deze buurten om te vormen naar hoogbouwgebieden. 2. De RSZ streeft met strategische keuze 4 juist voor een evenwichtige groei. De genoemde aspecten waar indiener voorrang voor vraagt boven woningaantallen worden specifiek benoemd in enkele andere strategische keuzes, die gezamenlijk een plek krijgen in de stad.
Zienswijze 4		
4.1	Indiener verzoekt om bij strategische keuze 2 nuance aan te brengen in de passage “In de binnenstad wonen is een bewuste keuze, mensen wonen hier vanwege de nabijheid van voorzieningen en	In het hoogstedelijk leefmilieu is het de ambitie om meer stedelijke functies toe te voegen en meer te mengen. Daarbij accepteren we dat dat soms leidt tot meer reuring, levendigheid en soms ook meer geluid. Daarbij hoort een belangenafweging tussen nieuw en bestaand, maar de RSZ geeft wel de ambitie

	bedrijvigheid, niet in eerste instantie voor hun rust.” Indiener denkt dat de lijn hier moet zijn dat de gemeente wat meer wil mengen, maar wel met respect voor de omgeving en de wensen van de buurtbewoners (ofwel goede participatie).	aan om naar een meer hoogstedelijke Binnenstad toe te groeien. Goede inpassing in de omgeving is daarbij altijd het uitgangspunt, net als goede participatie. Dit geeft op dit moment geen reden om de RSZ aan te passen.
4.2	Indiener geeft aan geen voorstander te zijn van een grote transformatie van de Australiëweg tot een woonomgeving of stadsstraat en noemt daarbij een aantal argumenten. Indiener vraagt of het mogelijk is om op basis van de genoemde argumenten de Australiëweg als toekomstig transformatiegebied buiten beschouwing te laten. En of het mogelijk is om explicieter de groene waarden van de voormalige H-structuur te verwerken in de RSZ.	Er is weloverwogen de keuze gemaakt om het (hoog)stedelijke leefmilieu in de toekomst langs de Australiëweg mogelijk te maken. De Australië weg kan dan niet buiten beschouwing worden gelaten. Hoe dat vorm krijgt, ofwel als stadsstraat of in een andere stedelijke woonomgeving, zal in nadere uitwerking (bijvoorbeeld via ontwerpelijk onderzoek) verder onderzocht worden. Daarbij zal altijd aandacht zijn voor de bestaande kwaliteiten bij stadstransformaties van o.a. bestaande waardevolle structuren en het groen. De bestaande kwaliteiten hoeven ook niet verloren te gaan bij een transformatie van het gebied, maar kunnen ook nieuwe betekenis krijgen. Deze nuancering wordt in de RSZ verduidelijkt en leidt tot aanpassing (verduidelijking).
4.3	Indiener vraagt of het mogelijk is om bij strategische 5 de passage “Daarnaast benutten we kansen door het optoppen, uitplinten en aanplakken van bestaande woningen, complexen en bedrijfsruimtes.” aan te vullen met de volgende zin: <i>Dit gebeurt uiteraard in samenspraak met de buurt en zonder het openbare groen en de parkeerdruk in de wijk aan te tasten.</i>” Indiener stelt dat op deze wijze zorgvuldigheid van de beoogde accupunctuuroplossingen in bestaande suburbane wijken wordt geborgd en onnodige ruis (zienswijzen/procedures) bij de kleinere gemeentelijke projecten wordt voorkomen.	Participatie is altijd een belangrijk uitgangspunt bij ontwikkelingen in de stad. Ontwikkelingen betekenen echter inherent ook veranderingen, dat is onvermijdelijk. De gemeente zet zich in om bewoners bij iedere ontwikkeling zo goed mogelijk te betrekken. Door in de RSZ leefmilieus te beschrijven wordt het duidelijker welk type ontwikkeling bewoners in hun wijk mogelijk kunnen verwachten. Acupunctuur in de suburbane wijken vraagt altijd om maatwerkoplossingen om ontwikkelingen mogelijk te maken en tegelijkertijd de leefbaarheid in de wijk te bewaken.
4.4	Indiener vraagt of het bij strategische keuze 6 mogelijk is om functiemenging (met wonen voor young professionals, expats, studenten) ook een rol te gaan laten spelen bij Dutch Innovation Park (bijvoorbeeld langs de Bleiswijkseweg), en noemt in dat verband een aantal voordelen.	Dit is een begrijpelijke suggestie, echter is in de RSZ ervoor gekozen om stedelijkheid te concentreren in de hoogstedelijke gebieden van de stad en daar voor de benoemde doelgroepen woningen te realiseren. Op het Dutch Innovation Park kan dan meer ingezet worden op de wisselwerking tussen onderwijsinstellingen en de arbeidsmarkt. De opgave richting 2040 is om goede verbindingen te maken naar het Dutch Innovation Park (en station Lansingerland-Zoetermeer) en deze een volwaardig onderdeel te laten zijn van de stad.
4.5	Indiener vraagt of in de tekst bij strategische keuze 7 mogelijk de volgende aspecten opgenomen kunnen worden: - Vergroening van grote parkeervlakten - Meer biodiversiteit langs lanen	Genoemde aspecten zijn goede voorbeelden van uitwerkingen van doelen zoals vergroening en klimaatadaptatie die zijn opgenomen in de RSZ. Aan deze aspecten zal in omgevingsprogramma's en projecten nader invulling worden gegeven.
4.6	Indiener mist in de tekst bij strategische keuze 8 dat er nadrukkelijk wordt gestreefd	De ambitie is om de stad in zijn geheel te vergroenen, daarbij gaat het om kwantiteit maar ook om het toevoegen van

	om ook het bestaande groen te behouden. Indiener vraagt of de laatste zin mogelijk aangevuld kan worden met de volgende tekst “...en het behoud van bomen en struiken”.	kwaliteit. Dit kan in allerlei vormen, bomen, struiken, maar ook bijvoorbeeld op daken en/gevels. Er wordt bij (gebouwde) ontwikkelingen altijd gekeken of bestaand groen zoveel mogelijk behouden kan worden, maar gezien alle ruimtevragers in de stad is het niet mogelijk om te kunnen stellen dat dat altijd kan. De zienswijze geeft aanleiding om het behoud te benadrukken, maar wordt algemener geformuleerd tot behoud van groenstructuren (waaronder bomen en struiken). Zie ook beantwoording bij 4.13 en Nota van Wijzigingen.
4.7	Indiener mist bij strategische keuze 9 dat sportvoorzieningen en moes- en volkstuinen zoveel mogelijk in de stad worden behouden, dicht bij de burger. Indiener wijst op een aantal voorbeelden waar dat in het verleden anders is gegaan en vraagt of dit past in een duurzame stad met voorzieningen op maximale fietsafstand van 15 minuten. Indiener is van mening dat we terughoudend moeten zijn met nieuwe bestemmingen geven aan sportvoorzieningen, zoals gebeurd is bij Olympus, Mulder Sport en Racket Centrum Zoetermeer. Indiener stelt dat hoe vaker dit wordt gedaan, hoe meer sportmogelijkheden uit de stad verdwijnen.	Het punt dat voldoende aanwezigheid en spreiding van sportvoorzieningen in de stad wordt onderschreven. Dit sluit aan bij strategische keuzes 4 en 9. Sommige voorzieningen die als voorbeelden worden genoemd zijn van gebruik veranderd door gemaakte keuzes in bestemmingsplannen die lang geleden tot stand zijn gekomen, toen nog niet alle inzichten van nu er waren. Nu de Omgevingsvisie wordt vastgesteld wil de gemeente hier meer regie op voeren, bijvoorbeeld met de voorgestelde leefmilieus in de RSZ. Wel is daarin ook altijd een afhankelijkheid van eigenaren van dergelijke voorzieningen. Bij het programmeren van de genoemde voorzieningen zal de beschikbare ruimte en de gevraagde ruimte daarbij tegen elkaar afgewogen moeten worden. Daarbij zal bereikbaarheid per fiets in mee worden genomen.
4.8	Indiener verwijst naar een impressie van het hoogstedelijk leefmilieu dat hoogbouw laat zien op de plek van een cultuurhistorisch waardevolle kerk. Indiener vraagt of het daarom niet beter is om het ingetekende hoogbouwwolume op de locatie van de kerk uit de impressie te schrappen?	Er is sprake van een schema waarin geen plan wordt neergelegd maar waar voorbeelden van ontwikkelingen in het hoogstedelijk leefmilieu geschetst. Dit geeft op dit moment geen reden om de RSZ aan te passen.
4.9	Indiener vindt het onjuist om zowel heel Palenstein als heel Driemanspolder grotendeels als stedelijk leefmilieu te classificeren. De laagbouw en de bebouwingsdichtheid in deze wijken duiden namelijk sterk op een suburbane opzet. Indiener acht het om die reden raadzaam om met name de hoogbouwbuurten binnen deze gebieden als stedelijk aan te merken, en de (oudere) laagbouwwijken als subuurbaan te classificeren. Indiener stelt dat op die manier wordt voorkomen dat suburbane gebieden worden geconfronteerd met een mate van dynamiek en reuring waarvoor ze niet zijn ontworpen. En wordt voorkomen dat	De RSZ introduceert de typering in leefmilieus om nader invulling te geven op welke wijze de verschillende opgave en generieke strategische keuzes een doorwerking hebben in verschillende gebieden in de stad. De leefmilieus onderscheiden zich in typologie, ligging in de stad, de nabijheid van (stedelijke) voorzieningen, mobiliteitskansen, mate van functiemenging (o.a. werk) e.d. De gekozen indeling schetst een beeld naar de verdere toekomst (en vormt geen typering van uitsluitend de huidige situatie). Door de centrale ligging in de stad, de nabijheid van de hoogstedelijke milieus ten oosten (Entree) en noorden (Binnenstad) en de aanwezigheid en nabijheid van (stedelijke) voorzieningen en strategisch gelegen tussen verschillende OV-stations worden voor de wijk Driemanspolder kansen gezien om anders om te gaan met de opgaven die spelen op stadsniveau. De centrale ligging en bereikbaarheid maakt dat het gebied kansrijk is voor een hogere mate van menging dan de suburbane

	cultuurhistorisch waardevolle jaren-60 ensembles aangetast raken.	wijken aan de rand van de stad. De menging van wonen, werken en voorzieningen en goede verbindingen naar de hoogstedelijke leefmilieus (met de daar aanwezige functies) vraagt ook om het stimuleren van andere vormen van mobiliteit: wandelen, fietsen en openbaar vervoer is dichtbij. Dit alles vraagt een geleidelijke transitie en lange termijn visie naar een meer stedelijk gebied. Uit het onderliggende beleidsthema Wonen worden tot 2040 ook maar een zeer beperkt aantal woningen geprogrammeerd, waarmee het karakter van de wijk op korte termijn niet zal wijzigen. Binnen het stedelijk leefmilieu ligt ook een aantal laagbouwbuurten. Het is niet de bedoeling om deze buurten om te vormen naar hoogbouwgebieden. Het nabij gelegen Vernedepark biedt ruimte voor stedelijke sportvoorzieningen, passend binnen het leefmilieu Groen. Voorbij 2040 ziet Zoetermeer dat niet alle opgave opgelost en alle wijken vernieuwd zijn. Daarvoor wordt bijvoorbeeld ook het wijkcentrum Vijverhoek in Driemanspolder aangehaald. Op basis van wijkanalyse moet bekeken worden wat noodzakelijk en kansrijk is voor vernieuwing en de mate van verdichting. Cultuurhistorische panden en ensembles worden bij deze analyse betrokken.
4.10	De focus op vergroening en de bijbehorende kaart spreken indiener erg aan. Indiener vraagt hoe de gemeente aankijkt tegen het explicieter opnemen van een vijftal locaties als kansrijke plekken voor meer groen: 1. Zuidweg (Rokkeveen) 2. Oostweg (deel Rokkeveen) 3. Maximaplein en Oostweg (deel Zoeterhage) 4. Geluidsheuvel langs de A12 5. Voorgestelde zonneweide ten oosten van de HSL	Op zich is er geen bezwaar tegen het vergroenen van diverse locaties in de stad. De RSZ benadrukt daarin het belang van het groen in en om de stad. Waar op welke plek daadwerkelijk vergroend gaat worden, is uiteindelijk ook een integrale afweging, waarbij ook profielaanpassing (mobiliteit/verkeersveiligheid) ict ontwikkelingen aanleiding geven om concreet met plekken aan de slag te gaan. Die concretisering zit nu niet expliciet in de RSZ maar krijgt navolging in verdere uitwerking in gebieds- en/of thematische programma's.
4.11	Indiener mist een aantal belangrijke zaken in de tekst van paragraaf 6.3 van de RSZ en acht de RSZ nu het moment voor goed doordachte keuzen op hoofdlijnen van het toekomstige woonprogramma. Indiener noemt daarbij de volgende aspecten: 1. Minimaal twee slaapkamers als ondergrens voor nieuwbouwwoningen. 2. Focus op hoge woonkwaliteit.	De RSZ doet geen uitspraken over de concrete invulling van het woonprogramma, maar geeft aan waar ontwikkelingen in de stad kunnen plaatsvinden. Wel geeft de RSZ richting aan kwaliteit van de leefomgeving, die de randvoorwaarden vormen voor een goede kwaliteit van wonen. In het (ontwerp) Volkshuisvestingsprogramma dat onlangs door de gemeente is opgesteld komen de door indiener genoemde aspecten aan bod komen.
4.12	Indiener plaatst kanttekeningen bij de reservering voor twee zonneparken, aan de Roeleveenseweg en op het voormalig baggerdepot. Indien wordt vastgehouden aan deze locaties, lijkt het indiener in ieder geval wenselijk om, net als bij andere thema's (bv. bij hoogbouw), een ruimtelijke	De locaties zijn opgenomen in de Regionale Energiestrategie als Zoetermeerse bijdrage om te voldoen aan de opwekdoelen van de regio. De ambities op gebied van groen en biodiversiteit zoals beschreven in strategische keuze 7 zijn ook van toepassing op de zonneparken. De landschappelijke inpassing is daarbij een belangrijke randvoorwaarde voor de zonneparken.

	formvereiste op te nemen. Bijvoorbeeld in de volgende bewoording: “Zonneparken worden zoveel mogelijk landschappelijk ingepast, bijvoorbeeld door beplanting of (lagere) houtwallen aan de randen, zodat de biodiversiteit wordt versterkt en de visuele impact op het landschap wordt verzacht.”	
4.13	Indiener vraagt of in de tekst bij paragraaf 6.8 mogelijk opgenomen kan worden dat bij aanpassingen in de ondergrond gestreefd wordt naar maximale handhaving van het bestaande groen en dat bij eventuele kap hetzelfde aantal bomen met dezelfde boomgroottecategorie terug moet worden geplaatst.	De gemeente hanteert het uitgangspunt bij vervanging van bomen dat er bomen van eenzelfde categorie worden teruggeplaatst, tenzij er zwaarwegende redenen zijn. De tekst bij paragraaf 6.8 wordt aangevuld met de volgende passage: <i>Het uitgangspunt is ook duurzaam behoud van de groenstructuren.</i> Zie verder ook beantwoording bij 4.6 en Nota van Wijzigingen.
4.14	Indiener is enthousiast over de “Inventarisatie Post 45”. Indiener stelt een kleine vijftig aanvullingen op deze lijst voor en vraagt hoe de gemeente daar tegenaan kijkt. Indiener geeft aan open te staan voor een gesprek over deze aanvullingen.	De Inventarisatie Post 45 maakt geen onderdeel uit van de Ruimtelijke Strategie. De gemeente gaat graag het gesprek aan over de lijst met aanvullingen. Een deel van de lijst is al opgenomen en een deel van de lijst is van na 1990, waardoor deze buiten de reikwijdte van de inventarisatie valt.
Zienswijze 5		
5.1	Indiener mist een goede SWOT-analyse die zou kunnen bijdragen aan het verkrijgen van meer inzicht in de waardevolle elementen en mogelijkheden van de stad.	De RSZ is tot stand gekomen na een uitgebreide participatie. Zowel met Zoetermeer 2040 als met de RSZ is uitgebreid gesproken over de waarden van de (bestaande) stad. Daarbij zijn de sterke en zwakke punten en kansen en bedreigingen voldoende aan bod gekomen. Daarnaast heeft eerder aan de visie Zoetermeer 2040 een uitgebreide analyse ten grondslag gelegen in de vorm van de Staat van Zoetermeer. Ook zijn voor verschillende onderwerpen deelonderzoeken uitgevoerd. Dit alles heeft goede bouwstenen opgeleverd ter onderbouwing van de RSZ.
5.2	Indiener vraagt waarom de burger er in de RSZ 2040 zo bekaaid af komt en mist een hoofdstuk over de mens in de ruimtelijke toekomst van onze stad? Indiener verzoekt de gemeente transparant te zijn in de RSZ 2040 over de inhoud van de inbreng van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties en te bewijzen dat het zin heeft om betrokkenheid bij de stad te tonen, om daar energie in te steken. Indiener geeft als kans mee om de burger een prominente plaats te geven bij het opstellen van de Uitvoeringsagenda. Indiener stelt dat participatie in die fase zelfs niet genoemd is en daarmee de	De RSZ kent een zorgvuldige opbouw met beschrijving van het dialoog (participatie), het DNA van Zoetermeer dat zich uiteindelijk vertaalt naar een ruimtelijke visie, met als doel een aantrekkelijke stad te zijn en te blijven, voor mens (bestaande en toekomstige inwoners) en dier. Binnen de RSZ wordt dan ook ingezet op het faciliteren van initiatieven vanuit de stad. De uitvoeringsagenda biedt inzicht in belangrijke focusgebieden die met de RSZ geagendeerd worden en nadere uitwerking vragen. Bij verdere concretisering van die uitwerking in gebiedsprogramma's of thematische programma's is participatie, zoals ook met de RSZ heeft plaats gevonden, een belangrijk aspect. Samen maken we de stad.

	uitspraak “Zoetermeer ontwikkelen we samen” betekenisloos is.	
5.3	Indiener stelt in haar reactie de volgende vragen: i. Waarom is Zoetermeer interessant voor de regio? ii. Waarom komen inwoners uit de regio naar Zoetermeer? iii. Is alleen het aanbod van woningen dé trekker voor mensen om in Zoetermeer te gaan wonen? iv. Welke betekenis heeft de Zoetermeerse cultuur, recreatie, werkgelegenheid bij een besluit om inwoner van Zoetermeer te worden? v. Sluit de werkgelegenheid in Zoetermeer inhoudelijk aan bij de beroepsbevolking van de Zoetermeerse inwoners? vi. Wordt beleid ontwikkeld om bij uitbreiding van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen, en bij het creëren van kleinschalige bedrijvigheid in het centrumgebied en in de woonwijken prioriteit te geven aan de opleiding en ervaring van de Zoetermeers beroepsbevolking? vii. Is Zoetermeer voor haar inwoners woon én werkstad?	i. Zoetermeer heeft een grote ingaande pendel, culturele en vrijetijdsvoorzieningen die een (meer dan) regionaal bereik hebben, grote groengebieden, een strategische ligging in de Randstad en goede bereikbaarheid via meerdere modaliteiten en een interessante ontwikkelgeschiedenis, die in de stad is af te lezen. Specifieke kwaliteiten op het gebied van wonen worden hieronder bij ii. beantwoord. ii. Dit kent verschillende oorzaken. Vanuit de analyse van Louter zien we dat o.a. meespeelt dat wat buurgemeente voor beleid voeren dit effect heeft op verhuisbewegingen. De onbetaalbaarheid van woningen in de (grote) steden om ons heen en daarbij de betaalbaarheid van woningen in Zoetermeer speelt daarbij een rol. Daarnaast kiezen met ook voor de centrale ligging van Zoetermeer, het groen en de prettige omvang van de stad (niet te groot, niet te klein), met de basis op orde en een compleet aanbod van voorzieningen. Daarnaast speelt natuurlijk ook veranderingen in iemands levensloop een rol in relatie tot verhuizingen (bijvoorbeeld studeren/uit huis gaan of samenwonen). Voor meer informatie over verhuisbewegingen wordt verwezen naar waarstaatjegemeente.nl of dashboard verhuisbewegingen van het CBS. iii. Zie antwoord onder punt ii. iv. De afwegingen van mensen om in Zoetermeer te komen wonen of blijven wordt op individueel niveau gemaakt. De gemeente doet wel regelmatig onderzoek naar de Staat van Zoetermeer, de tevredenheid van bewoners met de wijk en de eigen woning, de mening van inwoners over de bereikbaarheid van/naar/binnen Zoetermeer, de werkgelegenheid en de woonbehoefte. De onderzoeken laten zien dat naast aanbod en beschikbaarheid van woningen ook de aanwezige voorzieningen, het groen en het aanbod en de nabijheid van werkgelegenheid belangrijke factoren zijn bij het bepalen van de woonkeuze. v. Dit sluit gedeeltelijk aan. Uit de Monitor Sociaal-Economische Prestaties voor de gemeente Zoetermeer blijkt dat een groot deel van de werkende inwoners van Zoetermeer buiten de eigen gemeente (en vaak in de relevante woonregio) werkt. Deze pendel is kleiner als er een betere aansluiting is tussen het aanbod van werk en de beroepsbevolking. Onderzoek naar (o.a. kenmerken van de) uitgaande pendel is nodig om inzichten te krijgen in welk aanbod aan werkgelegenheid vraag is onder de beroepsbevolking.

		vi. Nee, met als reden dat alleen vastgoedeigenaar bevoegd is om te bepalen wie zich daadwerkelijk gaat vestigen in het bedrijfsmatig vastgoed. De gemeente is in veel gevallen geen eigenaar. Zij kan via het omgevingsplan sturen op type bedrijvigheid dat zich mag vestigen op een locatie. Afhankelijk van de bedrijfsvoering wordt binnen de verschillende typen bedrijven werk aangeboden voor verschillende opleidingsniveaus. vii. Gedeeltelijk. De gemeente houdt in haar groeiopgave rekening met een woonwerkbilans die neerkomt op het faciliteren van ruimte voor werk waardoor er circa 1 arbeidsplaats per woning beschikbaar is. Het daadwerkelijke aanbod van werk is niet voor elke inwoner passend. Dat blijkt onder meer uit een toegenomen pendel naar buiten de gemeente (Bureau Louter, 31 mei 2024). Bij steden die, net als Zoetermeer, onderdeel zijn van een sterk vervlochten stedelijk netwerk komt het overigens niet voor dat alle inwoners in de eigen woonplaats werken.
5.4	Indiener vraagt of Zoetermeer een autostad, en fietsstad, en ov-stad tegelijkertijd kan zijn en blijven en of we niet naar het maken van keuzes toe moeten en daarvoor het experiment niet schuwen? Indiener refereert aan de RSZ waarin is gesteld dat ingezet moet worden op minder auto, meer fiets en meer lopen. De belangrijkste knop waaraan gedraaid wordt is het verlagen van de snelheid, van 70 naar 50, en van 50 naar 30 km per uur. Meer fietsen, dus meer fiets-parkeren? Indiener vraagt in dat verband of er ideeën zijn om het fietsen autonoom te bevorderen en noemt daarbij aantrekkelijke HUB's waar de fiets veilig en droog staat en het gebruik van het souterrain van het stadshart nabij halte stadhuis? Indiener is van mening dat op die manier ontmoediging van autobezit, het parkeren in (parkeer)gebouwen ruimte kan geven aan meer groen en leefbare publieke ruimte, ook op bedrijventerreinen. Daarnaast oppert indiener om beleid te maken voor duurzame stadsdistributie met uiteindelijk een verbod op milieubelastende bezorging in de stad.	Om de bereikbaarheid goed te houden met groeiende mobiliteit in zowel Zoetermeer als de regio is een modal shift onontbeerlijk en daarom onderdeel van de ruimtelijke strategie. Om het aantal autobewegingen gelijk te houden zal er flink meer gebruik gemaakt moeten worden van lopen, fietsen en OV dan nu het geval. Alle maatregelen van de RSZ zijn daarop gericht. Het maken van een verkeerscirculatieplan is een van de maatregelen die in de RSZ wordt genoemd. Dit circulatieplan zal meer inzicht bieden in welke keuzes er (on) nodig zijn, zonder dat het een experiment wordt. De ontwikkeling van multimodale hubs is ook onderdeel van de Ruimtelijke strategie. De aangewezen locaties daarvoor zijn rondom de haltes en stations. Er is nog geen uitwerkingsplan, maar de locaties die door de indiener worden genoemd vallen automatisch binnen die scope. We verwijzen de indiener graag ook naar de mobiliteitsstrategie binnenstad, waar aangegeven wordt dat er gebruik gaat worden gemaakt van de landelijke huisstijl voor hubs. Duurzame stadsdistributie is nog geen stadsbreed beleidsveld maar zal absoluut ten goede komen aan de ambities van de ruimtelijke strategie. In de gebiedsontwikkelingen Entree en Binnenstad wordt logistieke afwikkeling wel degelijk meegenomen. Hiervoor wordt een logistiek kader opgesteld.

5.5	Indiener ondersteunt het sluiten van de groene ring om Zoetermeer, maar is van mening dat zonder beleid gericht op het terugdringen van de glastuinbouw op die plek blijft het een wens blijft. Indiener vraagt of de regio in beeld is voor dit stukje vergroening annex verstedelijking van Zoetermeer?	De RSZ schets het voor Zoetermeer gewenste toekomstbeeld op de lange termijn. Als de ambitie breed ondersteund wordt, gaan we ons daarvoor in de regio hard maken en daarvoor de samenwerking zoeken om als zich kansen voordoen, de Zoetermeerse ambities te kunnen realiseren.
5.6	Indiener geeft aan dat de RSZ 2040 spreekt over het vergroten van de aantrekkelijkheid van de bestaande wijken, de nabijheid van voorzieningen maar tegelijk ook over het spreiden van voorzieningen en ook nog over het concentreren van voorzieningen. Indiener stelt dat elke vorm van toelichting op deze tegenstrijdigheden ontbreekt.	De nabijheid van voorzieningen vormt een belangrijk aspect binnen de RSZ. Daarbij is het goed om de verschillende typen voorzieningen te onderscheiden. De basisvoorzieningen bevinden zich bij voorkeur dicht bij de inwoners, in bestaande buurten en wijken, op loop- en fietsafstand. Denk hierbij aan dagelijkse voorzieningen en zorgvoorzieningen als huisarts en apotheek. Voor stedelijke voorzieningen, zoals bijvoorbeeld sport en middelbaaronderwijs is enige (geografische) spreiding over de stad gewenst, om bijvoorbeeld overlast in buurten te voorkomen. Daarbij speelt voor dit type voorziening een andere nabijheid – verspreid over de stad en goed bereikbaar met fiets, ov of auto. Daarbij wordt ingezet om dergelijk voorzieningen veel vaker strategisch te positioneren langs gezonde routes. Tot slot zijn er stedelijk voorzieningen die een zekere mate van reuring, geluid en/of bezoekers aantrekken, die we niet verspreid over de stad willen hebben, maar juist geconcentreerd. Denk aan horeca, grote cultuurtrekkers en winkelaanbod dat mensen trekt uit de regio en het land. Dergelijke voorzieningen passen goed in een levendige binnenstad. Zodoende wordt er afhankelijk van het type voorziening gesproken over nabijheid, spreiding dan wel concentratie. De RSZ wordt op dit punt verder verduidelijkt. Zie Nota van Wijzigingen voor aanpassingen in de tekst van de RSZ.
5.7	Bij de uitspraak ‘het groen groeit mee met de groei van het aantal woningen’ vraagt indiener of ervan uitgegaan mag worden dat dit groei is in de directe nabijheid van de nieuwe woningen, en niet als compensatie uitgevoerd door groei aan de rand van de stad?	Ja, dit betreft nabijheid van groen in de directe nabijheid van nieuwe woningen in de stad. Deze is van groot belang voor de woon- en leefkwaliteit. Zowel kwantitatief (oppervlakte, op maaiveld of in 3D) als kwalitatief (verbeteren groen en de gebruikswaarde ervan). Dit is omschreven in de leefmilieus. Daarnaast bieden de grote recreatiegebieden rondom de stad wel mogelijkheden voor recreatie en ontspanning, waar de RSZ ook op inzet, met meer gebruikswaarde en beplantingstypen en goede verbindingen naar en onderling tussen de verschillende recreatiegebieden.
5.8	Indiener vraagt of de ruimtelijke strategie zich niet meer zou moeten richten op de diversiteit van de bewoners van wijken en buurten, en minder op de statistische balans van het percentage woonvormen? Indiener is van mening dat er over de voorzieningen in de wijken bijna niets	Het realiseren van een andere diversiteit in wijken en bewoners is complex en moeilijk maakbaar. We kunnen als gemeente met nieuwbouw wel de mix van woningbouwsegmenten beïnvloeden. Maar uiteindelijk zijn bewoners vrij om zelf te kiezen waar ze willen wonen. De diverse voorkeuren van inwoners vatten in doelgroepen is een hulpmiddel maar kent beperkingen. In de sociale huur is er alleen in samenwerking met woningbouwcorporaties de samenstelling van doelgroepen

	wordt vermeld in relatie tot de groei van het aantal woningen.	binnen hun huurderspopulatie enigszins te beïnvloeden met labeling, maar van andere huur- en koopwoningen niet. Voor de verdere uitwerking van de wijze waarop de gemeente werkt aan de gewenste balans op stad en wijk- en buurniveau wordt verwezen naar het (ontwerp) Volkshuisvestingsprogramma en de uitvoering daarvan. De RSZ benadrukt verder een evenwichtige groei van de stad, waarin ook voorzieningen meegroeien. Per wijk zal bekeken worden welke behoefte er aan welke type voorzieningen is. Aan de hand van leefmilieus wordt wel duidelijk gemaakt welke gebieden in de stad geschikter zijn voor stedelijke voorzieningen.
5.9	Indiener werpt de vraag op wat de waarde van deze RSZ 2040 is, als bij de concrete plannen voor de Entree (een ontwikkeling die doorloopt tot 2040) de uitgangspunten van de RSZ 2040 niet worden toegepast.	Zoetermeer kiest ervoor de verder groei van de stad binnen de centrale stadsdelen te accommoderen. Dit biedt de stad nieuwe toekomstvast leefmilieus die het bestaande voorzieningenaanbod versterken en de gewaardeerde kwaliteit van de parken en landschappen in stand houdt en verbetert. Het gebiedsprogramma Entree is parallel opgesteld aan de RSZ en is een voorbeeld uitwerking van de visie. De '7 Zoetermeerse principes voor vernieuwing van de New Town' uit RSZ vormen onderliggende waarden voor (de uitwerking van) het gebiedsprogramma Entree. Daarnaast wordt met de Entree invulling gegeven aan een aantal strategische keuzen binnen de RSZ. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan het concentreren van verstedelijking in hoogstedelijke woonmilieus, functiemenging en verdichting rondom OV-knooppunten, meervoudig ruimtegebruik, het realiseren van een stadsstraat en transitie in mobiliteit, het verbinden van de groen kraag rondom de Entree met omliggende groengebieden. Daarnaast zijn in de ontwikkelvisie Entree toetsingscriteria opgenomen om het gebied klimaatadaptief te ontwikkelen.
5.10	Indiener roept op om in de RSZ 2040 te laten zien dat de stad haar nek wil uitsteken, ideeën heeft die anderen nog niet hebben en oplossingen wil testen die vernieuwend zijn. En beleid te schrijven gericht op een nieuwe toekomst, niet op het vergroten van al het bestaande.	Zoetermeer heeft een grote ambitie om hoogstedelijke leefmilieus en kwaliteiten toe te voegen. De manier waarop we deze, als nieuwe tijdlaag, combineren met de cultuurhistorische waarde van het Dorp en van de New Town is tamelijk uniek en zal veel maatwerk vragen. Daar wordt in paragraaf 4.2.3 van de RSZ (strategische keuze 3) ruimte geboden voor het versterken van de ruimtelijke identiteit van Zoetermeer, met aandacht voor vernieuwende architectuur en experimentele woon- en werkvormen.
5.11	Indiener is van mening dat Zoetermeer gebaat is bij een permanent, publiek platform voor overleg, een stadslobby, een ambassade of de (t)huiskamer van de stad.	De gemeente is met indiener in gesprek. Er wordt getracht de behoefte duidelijk in beeld te krijgen. Hierbij is er ook aandacht voor de bestaande voorzieningen in de stad, zoals het stadhuis Forum, en in hoeverre deze reeds aan de vraag voldoen.
5.12	Met betrekking tot de strategische keuze 2; i. Vraagt indiener of in de RSZ 2040 alsnog ruimte gemaakt kan worden voor een proces van geleidelijkheid, ruimte om	De RSZ schept aan de hand van de strategische keuzes duidelijkheid over waar ruimtelijke opgaven een plek krijgen. Binnen strategische keuze 2 kiest Zoetermeer ervoor om de stedelijkheid te concentreren, en daarmee andere gebieden minder te verdichten. Dit is een strategie die aansluit op de lopen de gebiedsprogramma's. Binnen de gebiedsprogramma's

	tussentijds in te spelen op onvoorzienbare veranderingen en beleid gebaseerd op stapsgewijs uitvoeren, toetsen, beleid aanpassen en een volgende stap. En flexibiliteit toe te passen op de inhoud van de woningbouwplannen, op de ontwikkelingen en technische innovaties van de energietransitie, op mobiliteit. ii. Pleit indiener voor inspirerende vormen van ontwerpend onderzoek om de capaciteit van het bestaand (stedelijk) gebied slim te benutten. Indiener mist de durf om de totale controle los te laten en doet de suggestie om op avontuur te gaan en een aantal mogelijke, maar vooral wenselijke toekomst te verkennen.	zit voldoende ruimte om tussentijds in te spelen op veranderingen met voldoende flexibiliteit. Waar nodig zal het gebiedsprogramma kunnen bij sturen op inhoud, gezien de lange doorlooptijd. De RSZ is geen blauwdruk, maar adaptief. Indien nodig wordt de RSZ, of onderdelen daarvan, met enige regelmaat geupdate tav actuele ontwikkelingen of nieuwe inzichten, geheel in lijn met de omgevingswet en de Zoetermeerse beleidscyclus (ontwikkeling, doorwerking, uitvoering, terugkoppeling). ii. Bij de totstandkoming van de RSZ is in het kader van de OER en tijdens participatie zijn de verschillende 'hoeken van het speelveld' verkend en heeft een brede discussie gevoerd over waarden in de stad. Dit heeft geleid tot de RSZ met bijbehorende strategische keuzes en het bepalen van leefmilieus. Daarbinnen is voldoende ruimte om in de verdere doorontwikkeling van gebieden en/of programma nader (ontwerpend) onderzoek te doen. De wenselijke toekomst in Zoetermeer 2040 vastgelegd en met de RSZ verder geconcretiseerd naar ruimtelijk strategische keuzes en focusgebieden.
5.13	Met betrekking tot strategische keuze 3: i. Vindt indiener het met name voor het erfgoed van na 1945 onduidelijk in hoeverre deze waarden daadwerkelijk worden meegewogen bij toekomstige ruimtelijke keuzes. Indiener mist een expliciete beleidsmatige verankering. Indiener is van mening dat de Ruimtelijke Strategie helder zou moeten stellen dat deze cultuurhistorische waarden zwaarwegend zijn en als basis dienen voor een afwegingskader bij ruimtelijke ontwikkelingen. ii. Indiener constateert dat het OER als enige aanbeveling een verwijzing naar de rol van de commissie ruimtelijke kwaliteit (hoofdstuk 7.4.7) doet, maar verder geen nadere uitwerking biedt. iii. Indiener refereert aan de RSZ 2040 waarin voor het Historisch Leefmilieu is aangegeven dat de bouwhoogte in deze gebieden maximaal 1 à 2 bouwlagen met kap mag bedragen. Indiener is van	i. Binnen strategische keuze3 wordt ingezet op het versterken van de ruimtelijke identiteit van New Town Zoetermeer. Daarbij versterken we kenmerkende ruimtelijke structuren en gaan we uit van behoud van bestaande gebouwen en omgevingen en onderzoek we eerst mogelijkheden voor herbestemming en/of inpassing in nieuwe ontwikkelingen. En daarbij geven we ruimte voor experiment, creativiteit en innovatie. Daarmee benadrukt de RSZ ook de cultuurhistorische waarden. Het daadwerkelijke onderzoek en motivering hoe hiermee omgegaan kan worden volgt in de verdere uitwerking van de betreffende plek. ii. De proceskwaliteit van gebiedsontwikkelingen en de rol van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit worden niet in de RSZ of het OER bepaald. Eerder zijn in de Visie Zoetermeer 2040 kwaliteit en diversiteit (waaronder ruimtelijke kwaliteit) al wel als belangrijke principes gedefinieerd, op basis waarvan in alle plannen en ontwikkelingen keuzes voor Zoetermeer 2040 worden gemaakt. De inhoud van de RSZ vormt daar een ruimtelijke vertaling van. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit heeft een adviserende rol bij bouwplannen en ruimtelijke ontwikkelingen. De Commissie beoordeelt of plannen voldoen aan de eisen op het gebied van uiterlijk, materiaalgebruik, omgeving en passen binnen de geldende regels en beleidsnota's, waaronder de Omgevingsvisie Zoetermeer (Visie Zoetermeer 2040 + RSZ). De CRK adviseert het college van burgemeester en wethouders over omgevingsvergunningen en ruimtelijke ontwikkelingen. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit is meegenomen bij de ontwikkeling van de RSZ, zodat zij in de advisering op nieuwe stedelijke ontwikkelingen daar ook op kan aansluiten.

	mening dat hoogbouw, zoals beschreven in de Leidraad Hoogbouw (pagina 60), toch een bedreiging kan vormen voor de historische linten, vooral als deze hoogbouw te nadrukkelijk aanwezig is in de nabijheid van de linten. iv. Indiener is van mening dat onderzoek naar hergebruik zoals voorgesteld in de RSZ 2040, te beperkt is en sloop en nieuwbouw pas aan de orde zouden moeten zijn wanneer hergebruik aantoonbaar niet haalbaar of niet verantwoord is. v. Indiener geeft aan dat de Cultuurhistorische Waardenkaart niet alleen gebouwen omvat, maar ook gebieden en structuren, waaronder de H-structuur. Indiener stelt dat hoewel deze H-structuur een hoge cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt, deze waarde in de Ruimtelijke Strategie en het OER niet onderbouwd of erkend worden. vi. Indiener is van mening dat in de Ruimtelijke Strategie de hoofdwegen structuur vooral gepresenteerd wordt als een barrière tussen wijken en bewoners. Dit beeld doet geen recht aan de feitelijke situatie: de wijken zijn door tunnels en bruggen goed met elkaar verbonden, waardoor er geen sprake is van ernstige fysieke barrières. Waar wél knelpunten bestaan is indiener van mening dat deze gericht aangepakt kunnen worden. vii. Voor indiener is niet duidelijk waarom ervoor gekozen wordt de H-structuur na 2040 in te richten als stadstraat. Voor de Europaweg ter hoogte van het centrum is deze keuze volgens indiener logisch, maar voor de rest van de H-structuur ontbreekt een duidelijke afweging, met name ten	iii. De historische linten vormen belangrijke lijnen door de stad, die specifieke kwaliteiten omvatten, die het behouden waard zijn. Deze historische linten lopen ook door of nabij hoogstedelijke gebieden waar meer hoogbouw is toegestaan. Met de keuze om juist in de hoogstedelijke gebieden te verdichten en ook meer hoogbouw toe te staan, vormt dit inderdaad een sterk contrast met de aanwezigheid van de historische linten. Daar is in deze gebieden niet aan te ontkomen. Het contrast heeft ook waarde omdat het de verschillende groeiperioden in de stad naast elkaar laat zien. Elders in de stad, zijn we met deze keuze, wel in staat om die gebieden vrij te houden van sterke verdichting waardoor dit sterke contrast beperkt blijft tot de historische leefmilieus die grenzen aan de hoogstedelijke leefmilieus. iv. In de RSZ staat: “We onderzoek eerst mogelijkheden voor herbestemming en/of inpassing in nieuwe ontwikkelingen, voordat we overgaan tot sloop”. Daarmee benadrukt de gemeente dit belang voldoende. Verder aanscherping in de vorm van ‘aantoonbaar niet haalbaar of niet verantwoord’ is zodoende niet nodig. v. In strategische keuze 3 wordt juist ook het belang van de kenmerkende (historische) ruimtelijke structuren als belangrijke dragers van de stad benoemd. De H-structuur is een van de ruimtelijke structuren die hiermee bedoeld wordt. Daarbij heeft de gemeente ook de ambitie uitgesproken om langs de hoofdwegen geleidelijke te transformeren, waarbij de stad zich mee presenteert. Delen van de H-structuur zullen op elk hun eigen wijze, getransformeerd worden tot meer uitnodigende leefomgevingen. Daarbij is vanuit het oogpunt van versterken van de ruimtelijke identiteit ook de identiteit van de H-structuur nader te onderzoeken op welke wijze die herbestemming of inpassing plaats kan vinden. vi. De hoofdwegenstructuur vormt nu vooral een verkeersader door de stad, gelegen tussen de wijken. Het klopt dat er tussen wijken verbindingen bestaan in de vorm van bruggen of tunnels en er dus sprake is van enige feitelijke verbondenheid. Echter, de ruimte rondom de hoofdwegen vormen geen aantrekkelijke plekken om te verblijven en het aantal verbindingen beperkt zich tot de enkele tunnels en bruggen. Voor een goed verbonden stad, met een fijnmazig fietsnetwerk, zoals fysiek, sociaal en (sociaal) veilig verbonden, liggen er in deze stad kansen om zowel de wijken nog beter met elkaar te verbinden, de omgeving rondom de hoofdwegen aantrekkelijker en meer verblijfswaarde te geven en te transformeren tot aantrekkelijke stukken stad. De RSZ beoogt met de doorontwikkeling van de stad het functioneren van de stad nog verder te verbeteren en nieuwe verbindingen te realiseren. vii. De cultuurhistorische waarden, ook van de H-structuur, zullen in de toekomst een prominente rol krijgen in de
--	--	---

	opzichte van de aanwezige cultuurhistorische waarden. Indiener pleit voor ontwerpend onderzoek. viii. Indiener pleit voor slim hergebruik van cultureel erfgoed en stelt dat door het gebruik van (de oogst aan) cultureel erfgoed als vertrekpunt te agenderen, van sloop als enige optie om tot vernieuwing te komen kan worden afgezien.	doorontwikkeling van de stad. Ontwerpend onderzoek kan daarbij een goed hulpmiddel zijn. De gemeente is het met de indiener eens. viii. Onduidelijk is wat de indiener expliciet meer verlangt van de RSZ. In de RSZ wordt met de strategische keuze 3 nadrukken het belang van behoud van bestaande gebouwen en omgevingen bepleit. Dit omvat ook het culturele erfgoed. Slim hergebruik is ook in het kader van duurzaamheid van groot belang.
5.14	Met betrekking tot strategische keuze 4 vraagt indiener waarom er in de RSZ (bijna) niets staat over de gevolgen van de groei van het aantal inwoners en woningen voor de omvang en aard van de daarbij horende gebouwde en onbebouwde voorzieningen.	De RSZ onderschrijft dat het bij de groei van de stad essentieel is dat het voorzieningenniveau meegroeit. Zoetermeer kan haar woonaantrekkelijkheid alleen verbeteren als het goede voorzieningen heeft voor huidige en toekomstige doelgroepen. In paragraaf 6.6.2.1 van de RSZ wordt hierop ingegaan. Door gebruik te maken van een Normenkader voor voorzieningen (referentienormen voor omvang en aantal voorzieningen per 1.000 / 10.000 inwoners) zal bij de verdere uitwerking van de RSZ in gebiedsprogramma's en projecten steeds opnieuw bekeken worden wat de omvang en aard van de voorzieningen is die daarbij passend is. Onder andere binnen het programma Woningbouw als Aanjager is op basis van een doelgroepenanalyse in kaart gebracht welk type woningen waar in de stad zouden passen. Hiervoor is al gewerkt met het Normenkader voor voorzieningen. Zo sturen we op de voldoende aanbod, spreiding en nabijheid van voorzieningen. Verder is in de RSZ aangegeven dat er meer ruimte gezocht wordt voor cultuur, evenementen, sport en ontmoeting. Ook hierbij is het van belang dat dit passend is bij de groei en de samenstelling van de Zoetermeerse bevolking. Op een aantal plekken is er uitbreiding nodig van de wijkgezondheidscentra. In afstemming met de sector zoeken we daarvoor naar uitbreiding van bestaande locaties of het clusteren met andere functies op nieuwe locaties.
5.15	Met betrekking tot strategische keuze 5 i. Vraagt indiener of er wel voldoende garanties zijn opgenomen om 'meedenken en meedoen' expliciet onderdeel uit te laten maken van het werkproces om verscheidenheid aan ruimtelijke artefacten en de verscheidenheid van burgers met respect in te zetten. ii. Pleit indiener voor het inzetten op het bouwen van gemeenschappen; verbindt het	i. De RSZ heeft een aanzet gegeven om met elkaar het gesprek te voeren over de toekomstige ontwikkeling van de stad, waarbij indiener betrokken is en heeft meegedacht. De RSZ is niet het document waarin werkprocessen omtrent participatie worden vastgelegd of uitgewerkt. De wijze waarop we in gesprek blijven met partijen in de stad wordt onder de aandacht gebracht bij de herziening van het gemeentelijk participatiebeleid. ii. Gemeenschappen komt terug in hoofdstuk ruimtelijke visie: "Zoetermeer toont lef en ambitie door stedelijke en sociale ontwikkeling met elkaar te verbinden. De stad is er voor de mensen, een plek waar men elkaar kan ontmoeten, werken, recreëren en wonen en zo deel uitmaakt van de gemeenschap"

	sociaal beleid met ruimtelijk beleid en ontwerp.	en in strategische keuze 9: “We stimuleren eigenaarschap en betrokkenheid bij de leefomgeving door inwoners een actieve rol te geven bij de (her)inrichting en gebruik van hun wijk of buurt. Hierdoor dragen fysieke projecten bij aan de versterking van bestaande gemeenschappen en draagvlak voor vernieuwing”. Dit uit zich dan ook in het versterken van de bestaande wijken- en buurten.
5.16	Met betrekking tot strategische keuze 7 vraagt indiener hoe SMART Zoetermeer al bezig is.	De RSZ is niet het document waarin al deze uitwerkingen worden beschreven. De gemeente werkt samen met partners en inwoners continu aan de stad. Dit is een doorgaand proces waarbij via monitoring de effecten en resultaten van de inspanningen worden gemeten. Onder andere via de Staat van Zoetermeer. Op basis daarvan wordt ook steeds bekeken of nieuwe beleidsaanscherpingen nodig zijn.
5.17	Indiener spreekt zijn steun uit voor strategische keuze 8 maar vraagt of regie voeren wel voldoende is. Indiener doet de suggestie van een eigen ingenieursbureau en een andere beheer-attitude binnen de gemeentelijke organisatie.	De suggesties zijn waardevol, als de strategische keuze om de regie te pakken breed ondersteund wordt. De wijze waarop is uitwerking.
5.18	Met betrekking tot strategische keuze 9: i. indiener is van mening dat het leggen van nieuwe relaties tussen bewoners/gebruikers en stukken - nieuwe- stad niet in de agenda staat en noemt daarbij als voorbeelden de verbinding Binnenpark-Stadshart-Aptrootpark en Vernedepark-Entree-Meerzicht-hoog-Voorweg. ii. Pleit indiener ervoor om als gemeente en samenleving in te zetten op het proces van gemeenschapsvorming en te werken vanuit een breed palet aan inwoners met verschillende leefstijlen.	i. De RSZ is agenderend. Apart van de RSZ wordt een Uitvoeringsagenda opgesteld. Hierin wordt nader ingegaan op het moment en de wijze waarop verschillende zaken worden opgepakt. De relatie tussen bewoners bij ontwikkeling van de stad en de wijze waarop we in gesprek blijven met partijen in de stad wordt onder de aandacht gebracht bij de herziening van het gemeentelijk participatiebeleid (zie ook beantwoording 5.15). ii. De gemeente ondersteunt dit pleidooi en zet verschillende middelen in. Behalve dat de gemeente hiervoor initiatief neemt staat de gemeente ook open voor initiatieven van inwoners.
5.19	Indiener is het eens met strategische keuze 10 maar vraagt: i. Hoe je dan de noodzakelijke betrokkenheid van de gebruikers/inwoners van de stad organiseert? ii. Hoe we burgers het gevoel laten geven dat ook zij delen in het ‘eigenaarschap’ van de stad?	i. Net zoals voor de RSZ zorgvuldig geparticipeerd is zal dat ook bij andere trajecten gebeuren volgens de participatieverordening. ii. Er zijn verschillende manieren waarop getracht wordt gevoel van eigenaarschap te faciliteren. Dit voert verder dan de scope van de RSZ. Initiatieven van inwoners in de leefomgeving worden zoveel mogelijk gestimuleerd. Zie hiervoor onder andere het platform maatschappelijke initiatieven op DoeMee.

6.1	Indiener vindt het op zijn zachtst gezegd bijzonder dat het perceel Eerste Stationsstraat 185 op zichzelf, als eilandje tussen de leefmilieus groen en werk, kwalificeert als stedelijk leefmilieu. Volgens indiener kan er geen sprake zijn van een stedelijk leefmilieu als bedoeld in de Ruimtelijke Strategie, omdat op dit perceel - conform het Omgevingsprogramma - enkel woningen worden voorzien en geen andere functies of basisvoorzieningen, hetgeen conform paragraaf 5.2 van de Ruimtelijke Strategie wel een voorwaarde lijkt te zijn voor een stedelijk leefmilieu.	De stedelijke leefmilieus kenmerken zich onder andere door de ligging in de stad, de mate van functiemenging en andere mobiliteitskeuzes. Het perceel ESS 185 ligt dicht bij het station Zoetermeer-Oost en vormt samen met de zuidzijde van het spoor het knooppunt Station Zoetermeer Oost. Rondom dit knooppunt wonen, werken en mobiliteit in sterke mate vermengd. De locatie ESS 185 kent in het omgevingsprogramma een zekere mate van menging: een zone langs de ESS ten behoeve van werk met wonen direct daarachter. Indien voorzieningen zich aandragen die passen bij het doorontwikkelen van een goed regionaal knooppunt dan is dat binnen dit leefmilieu goed mogelijk. Enkele stedelijke (sport- en onderwijsvoorzieningen) liggen daarnaast in het direct aangrenzende groengebied Vernedepark.
6.2	Door indiener wordt opgemerkt dat als op de locatie Eerste Stationsstraat 185 woningen worden gerealiseerd, dat - in ieder geval - een deel van de nieuw te realiseren woningen geprojecteerd is binnen de geluidscontour die is vastgesteld voor het gezoneerde industrieterrein. Het belangrijkste punt van zorg is de geluidsbelasting als gevolg van de bedrijfsactiviteiten van indiener, maar ook andere milieuaspecten, waaronder geur, veiligheid en verkeersveiligheid worden door indiener als punten van aandacht naar voren gebracht.	Vanuit de RSZ worden gebieden rondom OV-knooppunten kansrijk geacht voor sterk mate van functiemenging van wonen en werk met andere mobiliteitsnormen. Dat geldt ook voor het gebied rondom station Zoetermeer-Oost. Verdere concretisering van de plannen op ESS185 zijn in het omgevingsprogramma vastgelegd, waarbij bij de uiteindelijke uitwerking van de plannen voor deze locatie onderbouwd zal worden hoe omgegaan wordt met de benoemde aspecten. De geluidscontour waarnaar wordt verwezen ligt vast in het omgevingsplan van de gemeente Zoetermeer en is een uitgangspunt bij de verdere uitwerking van de plannen voor de Eerste Stationsstraat 185. Nieuw te realiseren woningen binnen de geluidscontour moeten op een dusdanige wijze worden gesitueerd of worden geïsoleerd dat de bedrijfsbelangen van indiener niet onevenredig geschaad worden. Op de overige aspecten wordt in het kader van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties ook getoetst.
6.3	Indiener maakt duidelijk dat zij in geen geval beperkt mag worden in haar (toekomstige) bedrijfsactiviteiten als gevolg van de (onterechte) kwalificatie als stedelijk leefmilieu. Indiener is van mening dat haar belangen niet kenbaar zijn meegewogen bij het opstellen van de Ruimtelijke Strategie (en het OER), terwijl deze belangen bij de gemeente Zoetermeer evident bekend zijn. En stelt dat dat dit wel op de weg van de Gemeente had gelegen.	De RSZ legt de ambities voor stedelijk leefmilieus nabij OV-knooppunten vast. Daarbij volgt verdere concretisering in gebiedsgerichte omgevingsprogramma's. In het omgevingsprogramma Vernedepark en Paltelaan zijn de belangen van de indiener wel degelijk meegewogen, wat onder andere heeft geresulteerd in het situeren van werkruimte aan de zijde van de Eerste Stationsstraat.
6.4	Indiener meent dat het veel meer in de rede zou liggen om de groene buffer door te trekken en dit perceel (net zoals het Burgemeester Vernèdepark) aan te duiden als groen leefmilieu, alwaar conform paragraaf 5.7 van de Ruimtelijke Strategie ruimte wordt geboden voor sport- en recreatieve voorzieningen en	DE RSZ beoogt ook het realiseren van de juiste functies op de juiste plek. Dit aspect is ook meegewogen in de afweging van de locatie ESS. De nabijheid van het station Zoetermeer Oost en de potentie daarvan voor een stedelijk leefmilieu (sterke menging, van o.a. wonen, werken, voorzieningen) maakt dat een groen leefmilieu hier minder voor de hand ligt. Binnen het stedelijk leefmilieu kunnen ook stedelijke voorzieningen gerealiseerd worden. Bij de verdere uitwerking van het omgevingsprogramma Vernedepark en Paltelaan bleek

	(kleinschalige) evenementen die ontspanning, ontmoeting, sport en spel stimuleren. Indiener is van mening dat dergelijke functies (veel) beter passen bij activiteiten van de naastgelegen fabriek indiener. Indiener verwijst naar haar zienswijze met betrekking tot het Omgevingsprogramma (ontwerp programma Vernedepark/Paltelaan) waarin zij ook uiteengezet heeft dat een sporthal op deze locatie de uitdrukkelijke voorkeur van indiener heeft.	een sporthal ter plekke ruimtelijk niet in te passen, onder andere vanwege de aanwezigheid van een bestaande ondergrondse transportleiding.
6.5	Indiener benoemt dat in de Ruimtelijke Strategie meermaals wordt omschreven dat het realiseren van een gezonde leefomgeving minstens zo belangrijk is als het wonen zelf. En dat wordt aangegeven dat bedrijven met een hogere milieucategorie niet te combineren zijn met wonen. Indiener onderschrijft deze aspecten en meent dat vanwege deze redenen woningbouw pal naast haar fabriek niet passend is.	Voor een evenwichtige groei van de stad is naast woningbouw ook ruimte voor werk belangrijk. Daarbij kan nieuwe ruimte voor bedrijven met hoge milieucategorieën niet gevonden worden in de bestaande woonwijken en zet Zoetermeer in op het beter benutten en intensiveren van de bestaande bedrijventerreinen. Voor solitair gelegen bedrijven wordt maatwerk mogelijk gemaakt zodat zij hun huidige bedrijfsvoering kunnen blijven voortzetten. De recente realisatie van het woningbouwproject het Nieuwe Dorp toont aan dat woningbouw in de directe omgeving van dit bedrijf mogelijk en passend is.
6.6	Indiener verzoekt de gemeente om de locatie Eerste Stationsstraat 185 in de (definitieve) Ruimtelijke Strategie niet aan te wijzen als een locatie waar (mogelijk) in de toekomst woningbouw kan worden gerealiseerd, zodat de (bedrijfs)belangen van indiener op lange(re) termijn gewaarborgd zijn en blijven.	De bedrijfsbelangen van indiener zijn een gegeven ter plekke en het uitgangspunt bij de verder uitwerking is dat deze niet onevenredig geschaad worden.
Zienswijze 7		
7.1	Indiener vindt dat het aspect Gezondheid nog algemeen is terwijl de Omgevingswet juist uitnodigt om gezondheid vrij integraal te zetten. Indiener is van mening dat meer aandacht voor zou mogen zijn.	In hoofdstuk 6 van de RSZ worden de onderliggende beleidsthema's waaruit de RSZ is opgebouwd beschreven, waaronder het thema 'sociaal en gezond'. Daarin wordt in algemene zin ingegaan op de verschillende opgaven en keuzes op het gebied van gezondheid. Voor het aspect gezondheid zal een apart omgevingsprogramma worden opgesteld als uitwerking van de Visie Zoetermeer 2040/Ruimtelijke strategie. Daarin zal gezondheid vanuit een integrale benadering opgepakt en ingezet worden. Ook zal het thema gezondheid (zowel gezondheidsbevordering als gezondheidsbescherming in de buitenruimte als de gebouwde omgeving) op veel andere plekken terugkomen, bijvoorbeeld bij (beleids-)ontwikkelingen op het gebied van buitenruimte, voorzieningen en mobiliteit.
7.2	Indiener mist aandacht voor circulariteit in de RSZ, terwijl ruimte voor circulaire ontwikkeling een urgent thema is. Indiener	Het beleid rondom circulariteit in Zoetermeer is in de opbouwende fase. Na de zomer zal de raad daarover een beleidsvoorstel behandelen. Dit circulaire beleid gaat wel in op

	vraagt of er ook noemenswaardige circulaire initiatieven zijn die in het verleden of nu spelen? Indiener geeft diverse overwegingen mee voor verdieping op ruimte voor circulariteit.	de ruimtelijke randvoorwaarden maar nog niet zover dat circulaire eisen worden gesteld voor bouw en infrastructuur. Kansen op dit vlak worden uiteraard wel benut. Bij een volgende update van de omgevingsvisie zullen nieuwe circulaire ontwikkelingen zoals meervoudig multifunctioneel ruimtegebruik van bestaande bouw en infrastructuur worden meegenomen. De beschreven verdiepingen nemen we mee in nieuwe ontwikkelingen in de RSZ 2040. Voor onze bedrijventerreinen geldt dat er weinig tot geen vernieuwing of uitbreiding plaats zal vinden in de komende jaren. Wel houden we ontwikkelingen qua bedrijfsvestiging alsmede ontwikkelingen in de buitenruimte in het oog voor circulaire kansen zoals bijvoorbeeld bouwmaterialen hubs. Recycling van grondstofstromen op bedrijfsterreinen is uitdrukkelijk bij ons in beeld. Bestaande regionale contacten worden in toenemende mate benut voor samenwerking op het circulaire vlak. Dat zal in de nabije toekomst alleen maar verder toenemen. Zoetermeer heeft het Convenant Toekomstbestendig Bouwen ondertekend en daarmee komen natuur inclusief en circulair bouwen (o.a. “oogsten van restmateriaal”) nadrukkelijker in beeld. De gemeente vervult een actieve rol als partner in het stimuleren en faciliteren van circulaire innovaties en de ontwikkeling van een markt voor circulaire oplossingen.
7.3	Naar aanleiding van een passage in het OER wijst indiener erop dat het tegengaan van hittestress niet per definitie bijdraagt aan een circulaire economie. Dit is afhankelijk van de materiaalkeuze, levensduur en herbruikbaarheid van de oplossingen. Indiener geeft aan dat deze ontwikkelingen idealiter wel samengaan en het ook mooi is om juist die meekoppelkansen te pakken.	Het tegengaan van hittestress levert inderdaad niet per definitie een bijdrage aan circulariteit; een zorgvuldige materiaalkeuze en herbruikbaarheid van materialen wel. De tekst in het Omgevingseffectrapport (OER) wordt hierop aangepast. De aanpassing is weergegeven in de Nota van Wijzigingen.
7.4	Indiener wijst erop dat het transformeren van bedrijventerreinen volgens de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) niet meer mogelijk is. Het mengen van functies is alleen onder voorwaarden mogelijk bij bedrijventerreinen waar volgens het geldende omgevingsplan alleen bedrijven worden toegelaten die passen in geluidruimtezone 1 en geurruimtezone 1 of milieucategorie 1 en 2. Het vigerende bestemmingsplan dat betrekking heeft op Hoornhage kent (groten)deels ruimte voor milieucategorie 3.1 en hoger. Ook wijst indiener erop dat Hoornhage niet is opgenomen als te transformeren	De gemeente is zich bewust van de bepalingen en voorwaarden in de ZHOV. De gemeente ziet het bedrijventerrein Hoornhage tegelijkertijd als een belangrijke schakel tussen bestaande stadsdelen/woongebieden), het aangrenzende van Tuylpark en de bedrijventerreinen aan de oostkant van de stad. Een bedrijventerrein dat door de verdere uitbreiding van de stad van een randligging een meer centrale ligging in de stad heeft gekregen. Vanuit de RSZ wordt de kans en noodzaak gezien om de functie, het gebruik en de invulling van dit bedrijventerrein daarop mee te laten groeien. Na vaststelling van het omgevingsprogramma ‘Gemeente Zoetermeer gebied Van Tuylpark en de Noordelijke bedrijventerreinen’ wordt het provinciaal beleid meegenomen in de verdere uitwerking van de functiemenging op het bedrijventerrein. Wanneer concreter is waar de functiemenging beoogd is en met welke omvang gaat de gemeente graag met

	bedrijventerrein in de aanvaarde bedrijventerreinenstrategie MRDH. De passages over beter benutten en intensiveren zijn conform provinciaal beleid. De inzet daarop juicht indiener toe.	indiener in gesprek over de wijze waarop hier invulling aan gegeven kan worden. Daarbij bespreken we ook graag de mogelijkheden om op andere plekken hogere milieucategorie (hmc) bedrijvigheid te concentreren en waar mogelijk het toewerken naar minimale milieucategorieën voor delen waar we de hmc willen/kunnen concentreren. De bedrijventerreinen strategie MRDH is tot stand gekomen voorafgaand aan de besluitvorming over het eerdergenoemde omgevingsprogramma waar Hoernerhage deel van uitmaakt. Het gemeentebestuur moet over het toekomstig gebruik van het bedrijventerrein nog een besluit nemen. Het genomen besluit wordt meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van de bedrijventerreinenstrategie MRDH. Dat besluit gaat ook over Kwadrant A dat wel staat opgenomen in de aanvaarde bedrijventerreinenstrategie MRDH.
7.5	Indiener verzoekt de gemeente de Ruimtelijke Strategie aan te passen, nader uit te werken, naar aanleiding van de door haar gemaakte opmerkingen.	Verwezen wordt naar de beantwoording onder zienwijzen 7.1 t/m 7.4. Dit geeft op dit moment geen reden om de RSZ aan te passen.
Zienswijze 8		
8.1	Indiener is erg positief over de aandacht die de ondergrond en bijbehorende uitdagingen krijgen in de RSZ 2040, en over de borging van het belang van het veiligstellen van de drinkwatervoorziening in de OER. Indiener geeft aan blij te zijn met de aandacht voor de drinkwatervoorziening en de huidige samenwerking met de gemeente Zoetermeer in de ondergrond.	Dank voor de door u geuite waardering voor de ontwerp Ruimtelijke Strategie en het OER. De gemeente zet de huidige samenwerking met indiener graag door.
8.2	Indiener verzoekt de gemeente de volgende tekstuele aanpassingen te doen om het belang van het beschermen van de vitale drinkwaterinfrastructuur nog beter te borgen: 1. In paragraaf 6.8.1 in de RSZ staan verschillende ondergrondse functies benoemd. Hier staat bijvoorbeeld de energie-infrastructuur apart benoemd. Indiener ziet graag dat hier ook de drinkwaterinfrastructuur specifiek wordt benoemd. Het maken van de link tussen 'kabels en leidingen' en dat dit bijvoorbeeld gaat over de drinkwaterinfrastructuur is belangrijk om minimaal eenmaal te vermelden.	1. In de tekst van paragraaf 6.8.1 zal de opsomming van ondergrondse functies aangevuld worden met drinkwaterinfrastructuur. 2. De gemeente onderkent het belang om eenduidige termen te gebruiken en zal naar aanleiding van het verzoek de legendanamen in de betreffende afbeelding in de Ruimtelijke Strategie aanpassen. Naar aanleiding van deze zienswijze worden tekstuele aanpassingen gedaan in de RSZ. Deze zijn weergegeven in de Nota van Wijzigingen.

	2. In de afbeelding op pagina 77 in de RSZ staan de twee grote rivierwatertransportleidingen en de grootste drinkwatertransportleidingen ingetekend. Indiener is blij te zien dat haar ondergrondse infrastructuur op deze manier wordt geborgd in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040. Indiener verzoekt de legendanamen voor deze leidingen aan te passen naar onderstaande om zo te zorgen dat altijd over dezelfde termen gepraat wordt: ○ <i>Transportwaterleiding (bestemming)</i> vervangen door <i>drinkwatertransportleiding</i>; ○ <i>Rivierwaterleiding</i> vervangen door <i>rivierwatertransportleiding</i>.	
8.3	Indiener merkt op dat in de Omgevingseffectrapportage meermaals wordt verwezen naar het beschermen van de drinkwatervoorziening. Het valt indiener op dat drinkwater mogelijk niet altijd in de juiste context wordt gebruikt en geeft daarbij enkele voorbeelden. Indiener geeft aan dat het grondwaterbeschermingsgebied waar zij haar water uit haalt zich buiten de gemeentegrenzen van de gemeente Zoetermeer bevindt. Dat betekent natuurlijk niet dat daarmee de grondwaterkwaliteit niet belangrijk is, maar de link naar drinkwater is hier specifiek niet van toepassing.	De constatering rondom drinkwaterwinning in het OER zijn in algemene zin geformuleerd, rekening houdend met de bestaande drinkwaterwinningen die buiten de gemeentegrenzen gelegen zijn. De geplaatste kanttekeningen zijn op de ligging en afstand van de gemeente Zoetermeer tot aan de drinkwaterwinningen echter terecht: de relatie tussen de voorgenomen activiteiten in de gemeente en de drinkwaterwinningen is daardoor wat te sterk benadrukt in het OER. Dat wordt bij definitieve besluitvorming gecorrigeerd.
Zienswijze 9		
9.1	Indiener wijst op meerdere ontwikkelingen die in de RSZ genoemd worden, welke (mogelijke) raakvlakken hebben met de A12, zoals onder andere een metropolaan of regionaal knooppunt met fietskruisingen over de rijksweg, de wens voor een mobiliteitshub ter hoogte van af- en toerit 7 en ondertunnellen of overkluizen van de A12. Indiener verzoekt de gemeente om haar bij het uitwerken van deze plannen, en anderen met betrekking tot mobiliteit vroegtijdig te betrekken, zodat getoetst kan	De gemeente Zoetermeer gaat graag in op uw verzoek om voor toekomstige ontwikkelingen met elkaar in gesprek te treden. De gemeente Zoetermeer zal voor uitwerking van de Ruimtelijke Strategie een overleg inplannen in combinatie met het gebiedsprogramma Entree en de daaronder vallende ontwikkeling van stationsgebied Zoetermeer Mochten er vanuit indiener nog aanpassingen nodig of wenselijk zijn dan verneemt de gemeente dat graag.

	worden of onze belangen voldoende geborgd zijn.	
Zienswijze 10		
10.1	Indieners erkennen de inzet op het versterken van de leefbaarheid en duurzaamheid, waarbij de notie van een "Duurzame stad in en tussen de parken" indieners in het bijzonder aanspreekt. Indieners onderstrepen de constatering dat het tijd is voor een "herwaardering van de groene omgeving, landschap en natuur: kwaliteiten waarmee Zoetermeer zich positief onderscheidt in de omliggende regio".	De gemeente dankt indiener voor haar positieve reflectie.
10.2	Vanuit het perspectief van natuur en biodiversiteit, zoals verwoord in hun vijf punten Natuurplan, achten indieners het van groot belang dat de ambities van de Visie Zoetermeer 2040 zich vertalen in concrete en meetbare doelstellingen en acties binnen de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer (RSZ) en het toekomstige Omgevingsplan.	De Ruimtelijke Strategie is de ruimtelijke uitwerking van de Visie Zoetermeer 2040, waarin ambities en opgaven vertaald zijn naar acties en doelen. Deze acties zullen verder geconcretiseerd worden in omgevingsprogramma's en waar nodig vastgelegd worden in het Omgevingsplan. Via de Staat van Zoetermeer en binnen de omgevingsprogramma's monitoren we het effect van deze acties. Dit gebeurt aan de hand van een uitgebreide set aan indicatoren, zowel prestatie- als effectindicatoren.
10.3	Indieners bepleiten dat natuur als een zelfstandige entiteit met grote waarde voor de stad, zowel maatschappelijk als economisch, een prominente plaats dient te krijgen in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer. Indieners zien in de Visie Zoetermeer 2040 de potentie om dit te verankeren, met name in de hoofdlijn "Duurzame stad in en tussen de parken". Indieners benadrukken dat de intrinsieke waarde van natuur, los van direct menselijk nut, hierin explicieter erkend en geborgd dient te worden in de RSZ.	Wij zien ook de waarde van natuur van belang is. In de RSZ is zorgvuldig aandacht besteed aan de waarde en kwaliteit van natuur in de stad, waarbij het daarbij gaat om plekken en gebieden met gebruikswaarde voor de inwoners als rustige natuurgebieden waar ruimte is voor planten en dieren.
10.4	Indieners bepleiten het hanteren van heldere ecologische randvoorwaarden bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in en om Zoetermeer. Hoewel de RSZ de zorg voor een klimaatbestendige en natuurinclusieve stad als strategische keuze benoemt, constateren indieners, in lijn met de aanbevelingen in het OER, dat natuurinclusief bouwen niet uitdrukkelijk als uitgangspunt is vastgelegd. Indieners pleiten ervoor dat de RSZ concrete richtlijnen en afspraken bevat die waarborgen dat nieuwe ontwikkelingen	Bij Ruimtelijke Keuze 7 is aangegeven: <i>'In dit kader is het belangrijk om ook meer natuurinclusief te bouwen.'</i> Voor de helderheid vervangen we dat door: <i>'In dit kader is het belangrijk om ook natuurinclusief bouwen meer als uitgangspunt te nemen.'</i> Het opnemen van richtlijnen en kaders voor natuurinclusief bouwen maakt geen onderdeel uit van de Ruimtelijke Strategie 2040. Deze aspecten zullen verdere uitwerking krijgen in gebieds- en/of thematische programma's.

	daadwerkelijk bijdragen aan de versterking van de biodiversiteit en het groenblauwe netwerk.	
10.5	Indieners bepleiten de noodzaak tot een gebiedsgerichte aanpak die rekening houdt met de specifieke ecologische kwaliteiten en potenties van verschillende delen van Zoetermeer. Indieners geven aan dat de RSZ de leefmilieus beschrijft van Zoetermeer, wat een goede basis kan vormen voor een dergelijke aanpak. Indieners vragen echter om een verdere concretisering van hoe de ecologische waarden binnen deze leefmilieus behouden en versterkt zullen worden. Indieners geven aan dat de Groenkaart van Zoetermeer en de Visie Biodiversiteit daarbij belangrijke aanknopingspunten bieden.	Voor de verschillende leefmilieus zullen richtlijnen voor behoud en versterking van ecologische waarden worden opgenomen. Bij de uitwerking van de Ruimtelijke Strategie in omgevingsprogramma's (gebieds- en thematische programma's) worden deze waarden nader geconcretiseerd.
10.6	Indieners bepleiten het belang van monitoring en evaluatie van de staat van natuur en biodiversiteit, met een signaalfunctie voor mogelijk toekomstige problematiek. Indieners zijn van mening dat de RSZ mechanismen dient te bevatten voor het periodiek in beeld brengen van de ontwikkeling van de natuurwaarden en het tijdig signaleren van bedreigingen. Dit sluit aan bij de algemene monitoring van de "Zoetermeerse mechanismen" in de Visie Zoetermeer 2040, maar dient voor natuur specifiek uitgewerkt te worden.	Monitoring van natuur en biodiversiteit is nodig om inzicht te krijgen in het resultaat van beleid en de noodzaak en mogelijkheden van sturing. Het opzetten van een systeem van monitoring en sturing voor natuur en biodiversiteit maakt geen deel uit van de Ruimtelijke Strategie. De mogelijke uitwerking hiervan zal plaats krijgen in een omgevingsprogramma.
10.7	Indieners bepleiten de noodzaak tot structureel overleg tussen de gemeente en natuurorganisaties over het gemeentelijke natuurbeleid. Indieners stellen voor dat de RSZ concrete vormen van participatie en overleg met natuurorganisaties borgt bij de verdere uitwerking van het natuurbeleid en bij specifieke ruimtelijke projecten.	Natuurorganisaties zullen worden betrokken bij herziening en uitwerking van beleid waar het thema natuur relevant is. Binnen de trajecten die daarvoor worden georganiseerd wordt ruimte geboden inbreng te geven. De wijze waarop deze ruimte wordt geboden zal binnen de betreffende trajecten en de participatieverordening van Zoetermeer worden uitgewerkt. In de Ruimtelijke Strategie nemen we hiervoor geen concrete vormen van participatie en overleg op.
10.8	Indieners onderschrijven de aanbeveling uit het OER om de natuurambitie concreter vast te leggen en natuurinclusief bouwen als uitgangspunt mee te nemen.	Bij de uitwerking van de Ruimtelijke Strategie in omgevingsprogramma's (gebieds en thematische programma's) worden deze aspecten nader geconcretiseerd.

10.9	Indieners stellen de gemeente voor om: 1. De vijf punten van het Natuurplan Zoetermeer expliciet te integreren in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040. Dit kan door per punt concrete doelstellingen, maatregelen en verantwoordelijkheden te formuleren. 2. Een paragraaf in de Ruimtelijke Strategie te wijden aan de concrete invulling van natuurinclusief bouwen, met verwijzing naar specifieke richtlijnen en best practices. 3. Een structureel overlegorgaan in te stellen, waarin de gemeente en de Zoetermeerse natuurorganisaties (waaronder indieners) periodiek samenkomen om het natuurbeleid te bespreken en te evalueren. 4. Een meetbaar systeem te ontwikkelen voor de monitoring van de staat van natuur en biodiversiteit, waarbij de resultaten periodiek gepubliceerd worden en leiden tot waar nodig aanpassing van het beleid. 5. Bij de uitwerking van het Omgevingsplan concrete regels en richtlijnen op te nemen die de ecologische randvoorwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen waarborgen. Indieners zijn graag bereid om hun expertise en betrokkenheid in te zetten bij de verdere uitwerking hiervan.	De vijf punten van het Natuurplan Zoetermeer – zoals benoemd in uw zienswijze- worden niet allen expliciet geïntegreerd in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer. De wijze van verwerking is aangegeven bij de antwoorden bij 10.3 tot en met 10.7. In het vervolg op de Ruimtelijke Strategie maken wij graag gebruik van uw expertise en betrokkenheid.
Zienswijze 11		
11.1	Indiener spreekt haar waardering uit voor de RSZ.	Dank voor de door u geuite waardering voor de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer.
11.2	Indiener vraagt aandacht voor haar belangen en betrokkenheid bij de uitwerking van de strategie in concrete omgevingsplannen en denkt graag vroegtijdig mee bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Bedankt voor de ingediende reactie en het aanbod om mee te denken. De gemeente Zoetermeer zal bij gebiedsuitwerkingen in overleg treden met indiener. Bij ontwikkelingen rondom gronden van Prorail wordt indiener actief betrokken.
11.3	Indiener geeft mee dat rondom de hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI) een beperkingengebied ligt (Omgevingsbesluit, artikel 3.5), ongeveer tot 11 meter buiten de HSWI. Doel van dit beperkingengebied is om het huidig functioneren en de veiligheid	De gemeente is bekend met het beperkingsgebied en is zich ervan bewust dat bouwen in dit gebied vergunningplichting is. Bij eventuele toekomstige ontwikkelingen in het beperkingsgebied en uitwerkingen van de Ruimtelijke Strategie die het belang van het spoornet raken zal afstemming

	rondom het spoornetwerk zeker te stellen. Indiener wijst erop dat het bouwen in dit gebied vergunningsplichtig is. Daarnaast vraagt indiener om de instructieregel uit artikel 5.163 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bij de uitwerking van de strategie in omgevingsplannen te respecteren. Indiener geeft aan dat dit voor de strategie betekent dat bij het ontwikkelen van nieuwe woon- en werklocaties naast het spoor, gevraagd wordt om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en de omgevingseffecten op de woon- en werklocaties te verminderen. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp.	plaatsvinden met indiener en rekening gehouden worden met de door indiener genoemde besluiten.
11.4	Indiener herkent in de RSZ ontwikkelingen richting het spoor die een relatie hebben met het bestaande en beoogde onderhoud, gebruik en vernieuwing van het spoor. Indiener vraagt om de door Zoetermeer beoogde ontwikkelingen te blijven toetsen aan het functioneren van het spoor nu en in de toekomst, in lijn met artikel 5.163 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en noemt daarbij specifiek een aantal ontwikkelingen op en rondom het spoor.	Bedankt voor uw reactie. Van het artikel is kennisgenomen. Er zullen geen regels opgenomen worden in het Zoetermeerse omgevingsplan die het gebruik, de instandhouding, de verbetering of de vernieuwing van die infrastructuur belemmeren.
11.5	Indiener vraagt aandacht voor het voorkomen van belemmeringen voor het functioneren en de veiligheid van het spoornetwerk. Indien verzoekt om in de uitwerking van plannen de onderstations en relaiskasten niet in te sluiten door bebouwing, bebouwing te realiseren op te dichte afstand en te allen tijde bereikbaar te houden voor onderhouds- en hulpdiensten. Indiener geeft aan dat voor deze voorzieningen rekening dient te worden gehouden met een afstand van 5 meter gemeten vanaf de gevel met een hekwerk op de 5 meter-grens. Het functioneren van deze voorzieningen mag niet worden beïnvloed door ontwikkelingen in de omgeving. Dit geldt ook voor het	In de uitwerking van de Ruimtelijke Strategie richting programma's, omgevingsplan en concrete planontwikkelingen zal rekening worden gehouden met de onderstations en relaiskasten. Waar dit aan de orde is zal rekening gehouden worden met benodigde afstanden, opdat het functioneren van deze voorzieningen niet of niet onevenredig wordt beïnvloed. De gemeente zal indiener actief betrekken bij ontwikkelen die effect kunnen hebben op deze voorzieningen.

	overbouwen, onderbouwen of overkragen van deze voorzieningen.	
11.6	Indiener geeft aan dat uit onderzoek blijkt dat zicht op de hoofdingang de beste manier is om het station te vinden. Zichtlijnen naar het station spelen daar een belangrijke rol in en indiener wil graag dat binnen de planontwikkelingen de zichtlijnen geborgd blijven	Bij toekomstige ontwikkelingen zal in samenspraak met indiener worden vastgesteld hoe toegankelijkheid en zichtbaarheid het best geborgd blijven.
11.7	Indiener wijst de gemeente erop dat het gebruik van gronden of percelen in eigendom en beheer bij indiener, niet kan zonder schriftelijke toestemming. Dit geldt ook voor bestaande rechten van indiener op percelen van derden.	De gemeente is zich hiervan bewust. In de uitwerking van de Ruimtelijke Strategie richting programma's, omgevingsplan en concrete planontwikkelingen zal rekening worden gehouden met de verschillende belangen, rechten en eigendomssituaties. Waar dit aan de orde is zal de gemeente in overleg treden met indiener.
11.8	Indiener geeft mee dat het bij het ontwikkelen in de nabijheid van het spoornetwerk, voor een goede leefomgeving belangrijk is dat eventuele nadelige effecten van het gebruik van het spoor op een zorgvuldige wijze worden gemitigeerd. Bij de uitwerking van de strategie naar omgevingsplannen, vraagt indiener aandacht voor meerdere aspecten.	De gemeente dankt indiener voor het overzicht van de aandachtspunten en aspecten die van belang zijn bij de verdere uitwerking van de Ruimtelijke Strategie naar omgevingsplannen. Bij toekomstige planontwikkelingen en op het moment dat dit aan de orde is zal met deze aspecten rekening worden gehouden.
11.9	Indiener geeft mee bij de uitwerking van de strategie waar mogelijk gebruikt te maken van Bureau Spoorbouwmeester.	Dank voor uw suggestie. Deze zal betrokken worden bij nieuwe ontwikkelingen van en rondom stationsomgevingen.

Zienswijze 12

12.1	Wat indiener in het hele plan opvalt is dat in de snelgroeiende stad geen rekening is gehouden met de H structuur, oftewel de wegen in de stad. Indiener stelt dat als er ook maar iets gebeurt op één van deze wegen bijna alles dan vastloopt. Indiener vraagt of er geen ringweg of iets dergelijks mogelijk is te realiseren? En in hoeverre het mogelijk is om dit alsnog mee te nemen in de nieuwe plannen van 2040?	De H-structuur heeft een gebiedsontsluitende functie voor het autoverkeer en biedt voldoende capaciteit om de groei van de stad te faciliteren, dit is in het kader van de RSZ/OER onderzocht. Een ringweg realiseren voor 2040 wordt niet als reële en wenselijke optie gezien vanuit ruimtelijk, financieel en milieuperspectief. Het is niet raadzaam een weg te ontwerpen op incidenten/ongelukken en daarmee piekmomenten.
-------------	--	---

Zienswijze 13

13.1	Indiener benoemt dat in het ontwerp van de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer een ontwikkeling staat aangegeven voor de realisatie van een zonnepark nabij de Roeleveenseweg. Indiener wijst op de Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten die zij hanteert bij de	De planvorming en vergunningaanvraag van het zonnepanelenveld Roeleveenseweg heeft plaatsgevonden. Op 29 april 2025 is een verlenging van de uitvoeringstermijn vergund. De inzet van het zonnepanelenveld is het vergroten van waterpartijen, het aanleggen van natuurvriendelijke overs met als doel de biodiversiteit te vergroten.
-------------	--	--

	beoordeling van nieuwe ontwikkelingen, zodat een goede invulling aan de uitgangspunten van goed waterbeheer gegeven wordt. Indiener geeft ook mee dat in en rondom het plangebied belangrijke waterstaatswerken en een rioolpersleiding liggen en dat het tevens zo kan zijn dat een omgevingsvergunning wateractiviteit of melding nodig is. Indiener gaat er bij de ontwikkeling vanuit, dat de waterbelangen goed geborgd worden en gaat hierover graag het gesprek met de gemeente aan.	
Zienswijze 14		
14.1	Indiener is verheugd over de ruime aandacht voor gezondheid in deze Ruimtelijke Strategie.	De gemeente dankt indiener voor haar positieve reactie.
14.2	Nog onvoldoende ziet indiener het verkleinen van gezondheidsverschillen terug in de Ruimtelijke Strategie. Indiener adviseert de gemeente om binnen het fysieke domein meer verbinding te maken met gezondheidsbeleid en om domein overstijgend te werken aan het verkleinen van gezondheidsverschillen.	Zoetermeer werkt op vele manieren aan de gezondheid van haar inwoners. Niet alles landt binnen de Ruimtelijke Strategie (RSZ). Het thema gezondheid (zowel gezondheidsbevordering als gezondheidsbescherming) zal op veel andere plekken terugkomen, bijvoorbeeld bij (beleids-)ontwikkelingen op het gebied van buitenruimte, voorzieningen en mobiliteit. De RSZ bevat strategische keuzes, zoals het creëren van een netwerk van gezonde routes en ontmoetingsplekken. Het netwerk is er impliciet op gericht om minder gezonde omgevingen aantrekkelijk en vanzelfsprekend te verbinden met gezonde omgevingen zoals (naast de routes zelf) ontmoetingsplekken, parken en voorzieningen. Dergelijke keuzes zijn in samenwerking tussen de verschillende domeinen tot stand gekomen. Het Sociaal Domein en milieuadviseurs zijn structureel vertegenwoordigd in de gesprekken over de Ruimtelijke Strategie om zo relevante zaken rondom gezondheid te bespreken. Daarnaast werken we doorlopend aan de verbetering van het integrale werken. Een van de voorbeelden hiervan is de kerngroep 'Integraal werken aan een Gezonde Stad', met acties en projecten vanuit de GALA-doelstellingen.
14.3	Indiener stelt voor om de Ruimtelijke Strategie op een aantal gezondheidsaspecten verder aan te scherpen. Deze zijn weergegeven onder de punten 14.3 t/m 14.7 <i>Mobiliteit en gezondheid:</i>	De gemeente neemt kennis van de voorstellen. De meegegeven punten worden onderkend en zijn in lijn met de RSZ zoals deze aan de raad is voorgesteld. Overigens met de aantekening dat dit stapsgewijs zou worden ingevoerd. De tekst in de ontwerp RSZ is aangepast n.a.v. twee amendementen die zijn aangenomen bij de raadsbehandeling over de ter inzagelegging van het concept ontwerp Ruimtelijke Strategie op 17 maart 2025. De strekking van die

	Indiener adviseert de gemeente om voertuigen die rijden binnen de H-structuur te beperken tot 50km per uur of lager. Door het verlagen van de snelheid wordt de uitstoot van vervuilende stoffen beperkt en daarmee ook de luchtvervuiling. Door een lagere snelheid op de hoofdwegen zal de geluidsoverlast naast deze wegen afnemen. Juist naast de hoofdwegen staan veel nieuwbouwprojecten op de planning. Een hogere lucht- en geluidsbelasting op de inwoners o.a. kan leiden tot meer hart- en vaatziekten. Als de snelheid niet verlaagd wordt, zullen zowel de gezondheidsproblemen toenemen door luchtvervuiling en geluid. Indiener vindt de vrijblijvendheid in de strategische keuze hierbij opvallend en adviseert dringend om deze keuze voor snelheidsverlaging beter te borgen in de strategie.	amendementen is dat uitgangspunt voor de maximumsnelheid op hoofdwegen 70 km/u blijft (geen generieke snelheidsverlaging). Er kan alleen sprake zijn van snelheidsverlaging naar 50 km/u als de doorstroming niet verslechtert en dit ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, mogelijk maakt. Het uitgangspunt voor de maximumsnelheid in de wijken blijft 50 km/u en wordt niet algemeen verlaagd naar maximaal 30 km/u. Snelheidsverlaging kan alleen aan de orde zijn als het gaat om specifieke delen en de weginrichting ook daadwerkelijk wordt aangepast.
14.4	<i>Infectieziektebestendigheid en pandemische paraatheid:</i> Indiener adviseert de gemeente om in de planvorming van de fysieke ruimte vroegtijdig infectierisico's te herkennen, zodat preventieve, risico reducerende maatregelen en oplossingen toegepast kunnen worden. Indiener geeft aan hierbij te kunnen ondersteunen als expert op het gebied van infectiepreventie en inrichting van de fysieke leefomgeving	U adviseert om in de planvorming van de fysieke ruimte vroegtijdig infectierisico's mee te nemen. Bij het opstellen van de Ruimtelijke Strategie zijn overwegingen op het gebied van gezondheid in brede zin meegenomen, waaronder infectierisico's. U geeft daarnaast aan te kunnen ondersteunen op het gebied van infectiepreventie en inrichting van de fysieke leefomgeving. We staan ervoor open om met de GGD te overleggen waar er risico's worden gesignaleerd zodat we dit mogelijk kunnen meenemen in opvolgend beleid.
14.5	<i>Energietransitie en de gevolgen voor gezondheid:</i> Indiener adviseert in de visie expliciet op te nemen dat het voorzorgbeginsel wordt gehanteerd bij aanleg van nieuwe elektriciteitsinfrastructuur (brongerichte maatregelen en afstand: verblijffuncties buiten 0,4 microTesla). Indiener geeft aan dat verschillende (lokale) oplossingen voor de energietransitie ook negatieve gezondheidseffecten meebrengen, bijv. geluidhinder door warmtepompen. Indiener adviseert om in de strategie op te nemen dat deze bij effecten bij de	Dank voor de aangereikte oplossingen. De gemeente zal bij het toestaan van nieuwe infrastructuur en installaties voor energielevering, -opslag en -opwek steeds meewegen welke milieueffecten daardoor kunnen optreden voor de directe leefomgeving. Voor warmtepompen bevat het Besluit bouwwerken leefomgeving landelijk geldende regels.

	energietransitie zullen worden geminimaliseerd.	
14.6	Indiener vindt het nu niet duidelijk hoe er gestuurd wordt op gezondheid en hoe prioriteiten worden gesteld bij de uitvoering. Juist vanwege de gewenste integrale benadering wijst indiener op het belang om deze afwegingen expliciet te maken. Indiener adviseert de gemeente om bij elke keuze in de Uitvoeringsagenda de consequenties voor de gezondheid zichtbaar te maken, zodat de gezondheidsafweging bewust wordt gemaakt. Indiener geeft aan te kunnen helpen om de gezondheidsgevolgen in beeld te krijgen.	In uw brief adviseert u de gemeente om bij elke keuze in de uitvoeringsagenda de gezondheidsafweging bewust te maken. Dit advies is in lijn met ons eigen beleid. We realiseren ons dat keuzes in de fysieke ruimte consequenties kunnen hebben voor de gezondheid en nemen dit mee in de afweging in de uitvoeringsagenda
14.7	Indiener verwacht dat de gemeente een monitorings- en evaluatiesysteem op zet. Indiener adviseert om daarbij ook gebruik te maken van de Gezondheidsgids van GGD Haaglanden	De gemeente maakt in haar monitoringssysteem al structureel gebruik van de gegevens uit de gezondheidsgids. In het kader van integraliteit in het gezondheidsbeleid wordt momenteel gewerkt aan een datamonitorings- en evaluatiesysteem waar gezonde leefomgeving ook onderdeel van is. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van de Gezondheidsgids Haaglanden.
14.8	Indiener biedt aan om mee te denken over en mee te werken aan de verdere uitwerking in de uitvoeringsagenda, Omgevingsprogramma's, het Omgevingsplan, concrete gebiedsontwikkelingen en monitoring. En wijst op het belang om vroegtijdig in (plan)processen betrokken te zijn.	We bedanken GGD Haaglanden voor het aanbod om mee te denken en mee te werken aan de verdere uitwerking. Op het moment dat we aanvullende expertise nodig hebben geven we dit aan bij onze contactpersoon.
Zienswijze 15		
15.1	Indiener vraagt aandacht voor verkeersveiligheid voor het langzaam verkeer en merkt in dat verband onder meer het volgende op; i. Het wordt nauwelijks genoemd in de RSZ, en nergens duidelijk vormgegeven ii. is een toenemend zorgpunt in verband met de stijgende ongevalscijfers voor fietsers en voetgangers iii. is zeer belangrijk voor de leefbaarheid iv. is ook belangrijk voor het leren van zelfstandige mobiliteit, bijv. voor schoolkinderen.	De gemeente Zoetermeer deelt de waargenomen trends en ontwikkelingen van de fietsersbond en milieudefensie met betrekking tot verkeersveiligheid en maakt zich zorgen. De ruimtelijke strategie als onderdeel van de omgevingsvisie biedt maar beperkt de ruimte zaken toe te lichten. De ontwikkelingen op gebied van verkeersveiligheid waren wel degelijk aanleiding voor veel van de maatregelen. Zoals het verlagen van snelheden en het creëren van een netwerk van gezonde routes (aantrekkelijke en sociaal veilige loop- en fietsroutes), wat in de RSZ omschreven staat bij het thema 'sociaal en gezond'. Hier zal bij uitwerking en uitvoering van de RSZ verder op ingegaan worden, bijvoorbeeld via uitwerkingen over de buitenruimte en mobiliteit. Verkeersveiligheid wordt onderdeel van het omgevingsprogramma mobiliteit. De gemeente Zoetermeer heeft regelmatig overleg met de fietsersbond, maar is gecharmeerd van het idee om hier een

	v. helpt het bewegen, te voet of op een gewone fiets: bewegen is zeer belangrijk voor de gezondheid. vi. helpt bij het terugbrengen van autogebruik en -bezit (ruimte- en klimaataspecten). vii. staat ook onder druk door grotere en zwaardere auto's, die steeds meer ruimte opeisen. viii. krijgt bij bouw- en andere projecten onvoldoende aandacht in de ontwerpfase. ix. Er ontbreekt een structureel overleg met organisaties die opkomen voor kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals fietsers en voetgangers. Iets vergelijkbaar met de Toegankelijkheidsraad. Zoetermeer is gewenst.	structureel verkeersveiligheidsoverleg van te maken met meerdere partijen. De gemeente zal hiervoor een voorstel doen.
15.2	Ten aanzien van de weginrichting stelt indiener het volgende: i. ten onrechte krijgen vrijliggende fietspaden onvoldoende nadruk in crow-richtlijnen omdat deze alleen bij wegen met verkeersfunctie ('doorstroming autoverkeer') worden aanbevolen; de aanbevolen fietsstroken zorgen voor schijnveiligheid voor de fiets en zorgen ook voor een wegbeeld, waarbij hogere snelheden van het gemotoriseerd verkeer passen (door risico-compensatie). ii. ten onrechte wordt er aan solitaire fietspaden weinig of geen aandacht besteed, staat ook onder druk door grotere en zwaardere auto's, die steeds meer ruimte opeisen. iii. bij nieuwe (of aanpassing van bestaande) wijken en/of wegen moet een fijnvertakt fietsnetwerk van vrijliggende en solitaire fietspaden als uitgangspunt worden gehanteerd. iv. alleen de GOW30 versie met vrijliggende fietspaden is acceptabel voor veiliger fietsverkeer; daarnaast dient men maatregelen te nemen om	Wij erkennen de noodzaak van een fijnmazig en veilig langzaamverkeersnetwerk in de stad. Zoetermeer heeft een goede basis als beste fietsstad. De precieze uitwerking van de wegprofielen zal plaatsvinden in nader uit te werken omgevingsprogramma's. Het gevraagde detailniveau van de fietsersbond wordt meegenomen in fiets- en verkeersveiligheidsbeleid. De meest recente richtlijnen voor weginrichting en verkeersveiligheid zullen daarbij worden toegepast.

	bestaande 'grijze wegen' te elimineren.	
15.3	Indient stelt voor om bij bouwprojecten: i. Te kiezen voor open bebouwingsstructuren met veel zichtlijnen, en veel openbaar groen; dit in tegenstelling tot de kazerne-achtige aanpak bij recente voorgestelde bouwprojecten (o.a. Entree), waarbij het lijkt of het 'veilige' verblijfsgebied alleen aan de 'binnenkant' is gedacht, terwijl de verblijfsfunctie erbuiten lijkt te zijn 'vergeten'. ii. Te zorgen voor doorlopende en aaneengesloten verblijfsgebieden als openbare ruimte. iii. Te kiezen voor woonstraten met een erf-status (woonerven): autoparkeren zo veel mogelijk <u>niet</u> op erftoegangswegen of gebiedsontsluitingswegen te realiseren. Ook geeft indiener mee dat het hebben van een parkeerplaats (in garage of op eigen terrein), als randvoorwaarde kan worden gehanteerd bij autobezit om autobezit en -gebruik te kunnen beperken. iv. Te kiezen voor ruime afstanden tot voet- en fietspaden omdat windhinder een ernstig euvel is bij hogere bebouwing.	Dank voor de aandachtspunten. Deze worden ter kennisgeving aangenomen. Per ontwikkeling wordt telkens passende invulling gekozen. Hierbij wordt naar de brede context gekeken, waarin de bestaande omgevingsaspecten, kwaliteiten en de gedefinieerde leefmilieus leidend zijn.
Zienswijze 16		
16.1	Indiener juicht toe dat in het Ontwerp Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040 ruim aandacht wordt gegeven aan de blauwe dooradering van de stad.	De gemeente dankt indiener voor haar positieve reactie.
16.2	Indiener geeft de gemeente de volgende aanbevelingen mee: 1. Neem de uitgangspunten van het Waterbeheerprogramma 6 (2022-2028) van indiener expliciet op in de omgevingsvisie, met name voor de versterking van groene en waterrijke structuren in de stad; 2. Blauwe Lens: Neem concrete richtlijnen op voor waterberging,	De gemeente neemt kennis van de aanbevelingen van indiener. <i>Algemeen:</i> Het Waterbeheerprogramma 6, de Blauwe Lens en de Ruimtelijke Strategie en de deelstudie 'Water, Bodem en Biodiversiteit Sturend' daarbinnen hebben een vergelijkbaar perspectief op de omgang met water en de wateropgave. Een verdere concretisering van lokale opgaven, richtlijnen en maatregelen voor Zoetermeer is nodig en zal zijn deel van de vervolgstappen op de Ruimtelijke Strategie, op te pakken binnen één van de beoogde omgevingsprogramma's. Zoals het

	infiltratie en natuurinclusieve ontwerpen, passend bij de vier gebiedstypen van die indiener onderscheid, om een waterrobuuste en droogtebestendige inrichting te waarborgen; 3. Convenant Klimaatadaptief Bouwen Zuid-Holland: Neem de minimale Programma van Eisen (PvE) van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen op in de omgevingsvisie en stuur op klimaatadaptieve maatregelen, zoals groene daken en voldoende waterberging; 4. Waterbewustzijn: Neem strategieën op voor het vergroten van waterbewustzijn, zoals voorlichting over waterbesparende maatregelen en natuurinclusieve tuininrichting, en stimuleer participatie van bewoners in het ontwerpproces.	waterbeheerprogramma en de Blauwe Lens aangeven is het van belang dergelijke stappen tezamen te maken. We werken bij deze concretisering graag verder samen met het Hoogheemraadschap. <i>Specifiek per aanbeveling:</i> 1. De versterking van groene en waterrijke structuren is als richting opgenomen in de Ruimtelijke Strategie. Een verdere concretisering van het blauwe netwerk, de beoogde kwaliteiten en maatregelen daarbinnen is een gezamenlijke opgave. 2. In de Ruimtelijke Strategie zijn diverse strategieën opgenomen die aansluiten op de aandachtspunten en relevante gebiedstypen in de Blauwe Lens. Concrete richtlijnen voor zaken als waterberging, infiltratie en natuurinclusief worden vanuit de strategieën voor groen, water en biodiversiteit verder uitgewerkt in omgevingsprogramma's. 3. Zoetermeer werkt met het Convenant Klimaatadaptief Bouwen en maakt de stap naar het Toekomstbestendig bouwen, waarvan de Ruimtelijke Strategie aangeeft dat deze standaard zal worden bij nieuwbouw. Sturing op klimaatadaptieve maatregelen als daken en waterberging vindt reeds plaats op basis van de Klimaatadaptatie Strategie Zoetermeer. De Ruimtelijke Strategie geeft aan dat dit verder zal worden uitgebouwd. 4. Dit doen we al deels vanuit onder andere de Klimaatstrategie Zoetermeer. Vanuit de actualisatie van beleid en het opstellen van relevante omgevingsprogramma bezien we wat verder nodig en mogelijk is als deel van acties om handen en voeten te geven aan het beleid.
16.3	Indiener mist in Ruimtelijke strategie aandacht voor waterkwaliteit. Indiener geeft aan dat op dit moment de waterkwaliteit in Zoetermeer nog niet voldoet aan de vereiste normen. Naast de fysieke inrichting van watergangen is er ook aandacht nodig voor onderhoud en het verminderen van emissies naar het oppervlaktewater.	De aandacht voor waterkwaliteit in de ontwerp RSZ richt zich nu vooral op aandacht voor zoet water. Het is van belang om dit breder te benoemen richting ecologische waterkwaliteit als onderdeel van strategieën voor groen, water en biodiversiteit. De tekst in paragraaf 6.2.2. wordt daarop als volgt aangevuld: <i>‘Versterken oppervlaktewaterstelsel en waterkwaliteit voor waterberging, leefomgeving en biodiversiteit’.</i> Naar aanleiding van deze zienswijze worden tekstuele aanpassingen gedaan in de RSZ. Deze zijn weergegeven in de Nota van Wijzigingen.
16.4	Indiener wijst op de goede samenwerking tussen haar en de gemeente. Indiener hoopt de samenwerking ook in de toekomst voort te mogen zetten.	Dank voor deze reactie. De gemeente beaamt de goede samenwerking en wil deze in de toekomst ook graag met indiener voortzetten.
Zienswijze 17		

17.1	Indiener onderschrijft het belang van een integrale ruimtelijke strategie voor Zoetermeer en herkent in de RSZ diverse positieve elementen die bijdragen aan het versterken van het ondernemers- en vestigingsklimaat.	De gemeente dankt indiener voor deze reflectie en ondersteuning.
17.2	Indiener is verheugd over de strategie om Dutch Innovation Park te laten groeien en het regionale campusnetwerk te versterken. Deze ontwikkeling kan bijdragen aan kennisintensieve werkgelegenheid en innovatie binnen de regio. Ook de verbetering van OV- en fietsverbindingen met omliggende steden ziet indiener als een positieve ontwikkeling voor de bereikbaarheid van werklocaties.	Dank voor deze reflectie en ondersteuning. De bereikbaarheid van werklocaties is een belangrijks aspect bij de verdere uitwerking van de Ruimtelijke Strategie in omgevingsprogramma's.
17.3	Indiener verzoekt om in de RSZ expliciet het behoud van voldoende ruimte te garanderen voor bedrijvigheid en bedrijfsontwikkeling, met bijzondere aandacht voor de maakindustrie en het mkb.	Dit verzoek sluit aan bij strategische keuze 4, waarin benoemd wordt dat Zoetermeer als stad een evenwichtige groei nastreeft. Hierbij is ruimte voor werk en bedrijvigheid belangrijk. Bij het behoud van voldoende ruimte voor werkgelegenheid streeft de gemeente naar het gebruik van de ruimte vanuit het principe functiescheiding waar het moet en functiemenging waar het kan. Bedrijventerreinen willen we reserveren voor bedrijven die door hun bedrijfsvoering op bedrijventerreinen zijn aangewezen. Maakindustrie kan daar onder vallen. Bedrijvigheid dat goed mengbaar is met andere functies, waar veel mkb binnen valt en ook schone maakindustrie, wil de gemeente deels faciliteren binnen ontwikkelingen in wijken.
17.4	Indiener ondersteunt de gedachte achter verdichting rond OV-knooppunten, maar vraagt aandacht voor het behoud van voldoende parkeer- en leveringsmogelijkheden voor ondernemers en hun klanten.	Het belang voor goede bereikbaarheid van bijvoorbeeld winkelcentra bij OV-knooppunten wordt onderschreven. Bij verdichting wordt de parkeersituatie en het systeem van laden en lossen onderzocht, zodat nieuwe gebouwde ontwikkelingen ruimtelijk goed ingepast kunnen worden en bijdragen aan het draagvlak voor voorzieningen en ondernemingen.
17.5	Indiener verwijst naar een passage in de RSZ met betrekking tot "actief beleid om bedrijven die eigenlijk niet op een bedrijventerrein horen te weren." Indiener verzoekt om zorgvuldigheid bij het bepalen welke bedrijven dit betreft en om tijdige communicatie met betrokken ondernemers over eventuele verplaatsing naar een alternatieve locatie. Indiener geeft mee dat het hanteren van een minimale milieucategorie daarbij behulpzaam kan zijn.	De achterliggende ambitie achter strategische keuze 6 en de beschrijving van het werk leefmilieu is om bedrijventerrein zoveel mogelijk in te zetten juist zoveel mogelijk te benutten voor de bedrijven met een hogere milieucategorie. De bedrijven met een lagere milieucategorie kunnen beter gemengd worden met wonen in de daarvoor aangegeven delen van de stad, bijv. in de nieuwe stadswijk Entree of het gemengde bedrijventerrein Hoornherhage. Dank voor de aangedragen suggestie over hanteren van een minimale milieucategorie. Deze zal betrokken worden bij de verschillende wijze waarop we invulling kunnen gaan geven aan het beter benutten van bedrijventerreinen.
17.6	Indiener zit graag dat wonen en werken hand in hand gaat en vraagt aandacht voor	De RSZ benadrukt in strategische keuze 6 het belang van voldoende ruimte voor bedrijvigheid. Het meer multifunctioneel gebruiken van de ruimte en het mengen van functies (wonen en

	het behoud van voldoende ruimte voor bedrijvigheid.	werken) heeft ook als doel om voldoende bedrijfsfuncties in de stad te handhaven en toe te voegen.
17.7	Indiener geeft de volgende aanbevelingen mee: 1. Neem in de RSZ een concrete ambitie op voor het behoud en de ontwikkeling van bedrijfsruimte, uitgedrukt in hectares of percentages van het totale grondgebied. 2. Ontwikkel samen met ondernemersverenigingen een visie op gemengde woon-werkgebieden waarin bedrijven en woningen op een prettige manier kunnen samengaan. 3. Blijf indiener en de overige lokale ondernemersverenigingen actief betrekken bij de verdere uitwerking van de tien strategische keuzes, vooral waar deze raken aan het economisch klimaat. 4. Waarborg voldoende ruimte voor mkb-maakbedrijven en zorg dat kostbare bedrijventerreinen met hogere milieuruimte beschermd worden in het ruimtelijk beleid. 5. Ontwikkel een monitoringssysteem om de balans tussen wonen en werken te bewaken en tijdig bij te kunnen sturen als de economische ruimte onder druk komt te staan.	1. De aanbeveling wordt niet overgenomen. In de RZS is duidelijk in tekst en verbeelding aangegeven welke bedrijventerreinen behouden worden. De ambitie op het gebied van werk is verwoord in een woonwerkbalans. De benodigde ruimte voor arbeidsplaatsen is door digitalisering en robotisering aan verandering onderhevig en verschilt per werktype. Daardoor voor langere termijn lastig in oppervlaktes vast te leggen. Daar komt bij dat bedrijventerreinen ook beter benut kunnen worden door verdichting via optoppen. Er ontstaat dan meer volume in de hoogte i.p.v. op het platte vlak. 2. De RSZ geeft aan waar functiemenging beoogd wordt. De verdere uitwerking van de gemengde woon-werkgebieden is maatwerk. Daarvoor is bij gebiedsontwikkeling participatie gebruikelijk. Ondernemersverenigingen in de gemeente kunnen daar meedenken en participeren. 3. Het verzoek van indiener wordt overgenomen. Bij de uitvoering in omgevingsprogramma's of visies en beleid zal indiener betrokken worden. 4. Zie antwoord bij 17.3. 5. Het verzoek van indiener is overbodig omdat er reeds monitoring plaatsvindt.
17.8	Indiener geeft aan graag constructief bij te dragen aan de verdere ontwikkeling en implementatie van de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040 en in gesprek te gaan over de wijze waarop ondernemersbelangen nog beter kunnen worden verankerd in de definitieve Ruimtelijke Strategie.	Participatie over de RSZ heeft reeds plaatsgevonden. Bij verdere uitvoering in omgevingsprogramma's of visies en beleid zal indiener betrokken worden.
Zienswijze 18		
18.1	Indiener merkt op dat het OER-rapport nu vooral sterk beschrijven van aard is en op veel punten lijkt te zijn gebaseerd op expert judgement ipv data.	DE OER omvat zowel kwantitatieve als kwalitatieve beoordelingen en zijn waar mogelijk gebaseerd op onderliggende data. Gezien het abstractie niveau zijn op onderdelen kwalitatieve beoordeling uitgevoerd op basis van expert judgement. Hiervoor heeft een validatieproces plaatsgevonden. Bij verder uitwerking in (gebieds)programma kunnen aspecten verder onderzocht worden op basis van concretere en beschikbare data.

18.2	Indiener doet de aanbeveling om voor een aantal onderdelen diepgravender onderzoek te doen met een meer technische aanpak.	Gezien het abstractie niveau van de RSZ en het OER is de gemeente van mening dat er voor de RSZ geen diepgravender onderzoek noodzakelijk is. Bij verdere uitwerking in programma's en plannen zal aanvullend onderzoek gedaan worden, indien nodig.
18.3	Indiener vindt dat op het punt van hittestress het OER de plank mis slaat. Inbreiding leidt altijd tot netto versterking van het stedelijk hitte-eiland dat onmogelijk te compenseren is (dus negatief effect). Een UHI-modelstudie kan dit uitwijzen.	Hittestress wordt onderkend en met de RSZ wordt sterk ingezet en aandacht gevraagd om naast de kwantitatieve groei ook sterk in te zetten op een evenwichtige groei, waarbij het groen wel degelijk meegroeit. Het OER is kritisch ingestoken ten opzichte van de RSZ, waarin onder andere wordt geconcludeerd dat <i>"Met de groeiambities het gevaar schuilt dat hier onvoldoende ruimte voor is."</i> <i>De vraag is of behoud van groene ruimten voldoende is om de groeiambitie rondom koelte in combinatie met grootschalige verdichting te accommoderen".</i> Ook hiervoor geldt dat bij verdere uitwerking in gebiedsprogramma en plannen dit thema nader onderzocht kan worden, bijvoorbeeld aan de hand van een UHI-model.
Zienswijze 19		
19.1	Indiener merkt op dat er vanuit het perspectief van de vereniging is er veel dat we met instemming begroeten. Er wordt stevig ingezet op groen in en om de stad en op lopen en fietsen. Dit voornemen sluit direct aan op een hoofddoel van het Convenant Samenwerkende Gebiedsvrienden	De gemeente dankt indiener voor haar positieve reactie.
19.2	Indiener weet dat het niet eenvoudig is om dit ook daadwerkelijk te realiseren. Dat slaagt alleen indien het niet bij mooie woorden blijft. Het moet krachtig worden aangepakt en langjarig worden volgehouden. Indiener doet de aanbeveling uw streven te vervatten in een structureel programma, met ruime financiële middelen en onder directe politiek aansturing.	De gemeente deelt de mening van dat de visie krachtig moet worden aangepakt en langjarig worden volgehouden. Volgend op de Ruimtelijke Strategie wordt een uitvoeringsagenda RSZ opgesteld. Deze uitvoeringsagenda zal beschrijven wat er nodig is om de ambities uit de RSZ succesvol uit te voeren. Deze acties zullen verder geconcretiseerd worden in omgevingsprogramma's en waar nodig vastgelegd worden in het Omgevingsplan. Via de Staat van Zoetermeer en binnen de omgevingsprogramma's monitoren we het effect van deze acties.
19.3	Wij hebben inmiddels behoorlijk op deze materie gestudeerd. We zijn heel graag bereid om onze kennis en ervaring voor u in te zetten.	De gemeente geeft graag samen met partijen uit de stad verdere invulling aan de RSZ. Bij verdere uitvoering in omgevingsprogramma's of visies en beleid zal indiener betrokken worden.
19.4	Wij zouden graag zien dat als belangrijke onderdelen van het ringpark ook met name het Bentwoud en de Rottemeren nadrukkelijker worden genoemd.	De RSZ vraagt aandacht voor het ringpark rondom Zoetermeer, waarbij alle schakels in dat netwerk samen moeten leiden tot een succes. Er is hierbij niet gekozen om specifieke delen te benadrukken en/of concrete uitspraken te doen buiten Zoetermeers grondgebied.

19.5	Wij roepen u op dit beleid niet zo naar een tamelijk anoniem programma (NOVEX) te verwijzen, maar als gemeente zelf het voortouw te nemen om het ringpark te sluiten en aan te sluiten op omliggende gebieden met natuur- en recreatiewaarden.	De gemeente zal, met de RSZ in de hand, in overleg met buurgemeenten treden om verder te verkennen hoe de ambities van Zoetermeer in regionaal verband bereikt kunnen worden.
Zienswijze 20		
20.1	In aanvulling op eerdere zienswijze wordt door indiener apart iets toegevoegd, waar het gaat om de groene ring rondom Zoetermeer en in het bijzonder het Buytenpark. Indiener ziet graag dat de RSZ op enkele punten een nadere invulling geeft die in het bijzonder groengebieden als het Buytenpark ten goede komen.	De gemeente dankt de indiener voor haar aanvullende reactie.
20.2	De indiener onderschrijft het voornemen om - zoals vermeld op pagina 28 van de ontwerp-RSZ - “in overleg en afstemming met buurgemeenten in te zetten op de ontwikkeling van een aaneengesloten <i>groene zone rond de stad, een ringpark.</i>” Om dit te bereiken stelt de indiener voor dat u - zoals eerder genoemd in ons natuurmanifest - in de RSZ nadrukkelijk vastlegt voortaan: a) bij nieuwe ontwikkelingsplannen extra rekening te houden met de belangen van natuur en biodiversiteit; b) in natuurgebieden zoals het Buytenpark maatregelen te treffen om rust en ruimte voor mens en dier te realiseren. Dit bijvoorbeeld door in die natuur uitsluitend extensieve recreatie (wandelen en fietsen) toe te staan en waar nodig die natuurgebieden af te sluiten voor publiek bijvoorbeeld tussen zonsondergang en zonopkomst; c) rondom en naast natuurgebieden als het Buytenpark bufferzones in acht te nemen - van minimaal 250 meter – ter voorkoming van andere activiteiten in de directe omgeving van die gebieden; d) licht- en geluidsvervuiling tegen te gaan in en rond natuurgebieden; e) kritisch te zijn op welke sporten of andere buitenactiviteiten - denk aan	De gemeente vraagt zoals indiener ook benoemd specifiek aandacht voor een aaneengesloten groenzone rond de stad en een evenwichtige groei, waarbij het groen meegroeit, met aandacht voor klimaatadaptatie en biodiversiteit en de gebruikswaarde van het groen te vergroten. Daarmee verschilt de gemeente niet van inzicht met indiener. De wijze waarop invulling gegeven wordt aan verdere uitwerking van de RSZ maakt geen onderdeel uit van de Ruimtelijke Strategie. De genoemde aspecten kunnen verdere uitwerking krijgen in gebieds- en/of thematische programma's.

	evenementen - op welke plek kunnen worden beoefend ervan uitgaand dat intensieve recreatiesporten niet moeten plaatsvinden op plekken waar de natuur al kwetsbaar is.	
20.3	Indiener is van mening dat dit alles goed past in wat beschreven wordt onder “optimaal benutten van kansen en opgaven” bij ruimtelijk beleid. En sluit aan bij wat gesteld wordt op pagina 16 waar de centrale ligging van Zoetermeer gecombineerd met “rust en ruimte door de opzet van suburbane stedelijkheid en de omarming door groengebieden.” Met name dat laatste mag u van ons trouwens vet drukken.	De gemeente dankt de indiener voor de steun voor het belang het groen en denkt dat dit met de huidige formulering van de RSZ voldoende benadrukt wordt.